

174937

DOĞA VE ÜTOPYA

Nagihan UYSAL

SANAT ESERİ RAPORU

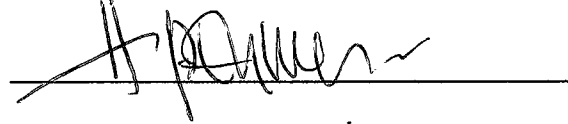
Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Resim Anasanat Dalı

Ankara, 2006

KABUL VE ONAY

Nagihan UYSAL tarafından hazırlanan "Doğa ve Ütopya" başlıklı bu çalışma, 05.06.2006 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Sanat Eseri Raporu olarak kabul edilmiştir.

Prof. Hasan PEKMEZCI (Başkan-Danışman)

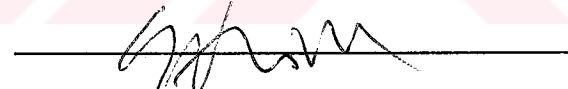
Doç. Turhan ÇETİN

Yrd. Doç. İsmail ATEŞ

Yrd. Doç. Birsen GİDERER

Yrd. Doç. Mustafa Saim AKTUĞ

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

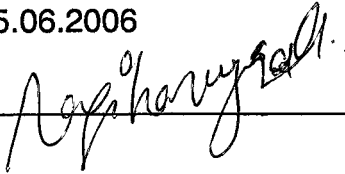

BİLDİRİM

Hazırladığım sanat eseri raporunun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Raporum sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Raporumun yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin onunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

05.06.2006

Nagihan UYSAL

ÖZET

Nagihan UYSAL, Doğa Ve Ütopya, Sanat Eseri Raporu, Ankara, 2006

Bu çalışmanın teorik ve uygulamalı verilerinin tümünde, yaşamın dinamiklerinden biri olan ütopya kavramının insan, yaşam ve doğa ile ilişkisi temel alınarak hazırlanmıştır. Tema kapsamında yapılan çalışmaların kazandırdığı düşsel zenginlik, derinlik, merak, ideal ve özgürlük düşünceleri bağlamında resimsel üretim aşamaları ile plastik sorunların çözümlenmesi amaçlanmıştır.

Çalışmanın temel dayanağı olarak, İlkçağ'dan günümüze, doğa ve ütopya kavramları tarihsel açıdan araştırılmıştır. Felsefe, bilim, edebiyat ve güzel sanatlar kapsamında iz bırakan yaklaşımlar, kültür devrimleri, bilim ve düşünce üreten öncü insanların katkıları incelenmiştir. Ütopya kavramını ilk kez kullanan ve yapıtlarına taşıyan Leonardo ile başlayıp, günümüze dek uzanan süreç içerisinde kendi yorumunu doğa ile bütünleştirip ütopyalar yaratan diğer sanatçılar kavramsal ve teknik açıdan ele alınmıştır. Tarihsel süreçte ilgi duyulup araştırılan Thomas More, Campanella, Bacon, Sartre, Nietzsche gibi filozofların, Kafka, Cervantes, London gibi yazarların yaklaşımlarından yararlanılmıştır. Tema kapsamında Leonardo, Dürer, Turner, Delacroix, Van Gogh, Daumier, Klee, Mondrian, Malevich, Dubuffet ve Adnan Çoker'in resimleri incelenmiş, bu etkilerden yararlanılarak sanatsal eylem ve kişisel duyularla bileşime gidilmesi amaçlanmıştır.

'İnsan; aklı, duyguları ve düşünme ayrıcalığı ile sorgulama sürecini yaşar düşüncesi', araştırma ve uygulama süreci boyunca, araştırmacıyı özü, benliği, itkileri ile yüzleştirerek kendini gerçekleştirmesine olanak sağlamıştır. Bu tavır ile düşsel zenginlik, özgürlük arayışı, yeni ütopyalar yaratma misyonu, resimsel üretime fırsat yaratmıştır. Bu süreç içerisinde, yaşanan düşünsel ve sanatsal bütün kaygıların, sorunların resimsel düzlemde ifadesine çalışılmıştır.

Arařtırmalarla emeđin, dűř gűcűnűn, aklın sınırlarını zorlayan, dođayı iřleyen, bilimsel deneyler yapan, sanatsal yaratılar ortaya koyan insanın űtopyaları sorgulanmıř ve bu kestirimler ile űznel, resimsel bir sűreç yaratılmaya çalıřılmıřtır.

“Dođa ve űtopya” konusu insanın dođa ile iliřkisinden dođan psikolojik eđilimleri, evreni sorgulama ve kavrama çabasını, yařam sűreci içerisindeki űtopyalarını ve bunlar arasındaki iliřkiyi temel aldıđından bűtűn çalıřmaların bu eksende sorgulanması amaçlanmıřtır.

Anahtar Sűzcűkler: űtopya, dűřsel zenginlik, dođa, ideal, akıl, sonsuzluk, merak, űzgűrlűk.

ABSTRACT

Nagihan UYSAL, Nature And Utopia, Work Of Art Report, Ankara, 2006

In all theoretical and practical data of this research, it is based on the the relations among utopia, one of the dynamics of life, and human being, life and nature, during the preparation . It aims to solve the problems of the visual arts with the pictorial production including the thoughts of fictional possessions, depth, concern, ideal and freedom that studies concerning theme.

Researching nature and Utopia from antiquity to today is the basic support of this study. It has been analysed the fundamental approaches in philosophy, science, literature and fine arts; culturel reforms; the contributions of leaders who generated science and thought. It has been theoretically and practically taken the artists in hand within the process started with Leonardo who used the concept of utopia in his works first and going on the other artists that created utopias by being integrated their own comments with nature. It has benefited from the approaches of the philosophers such as Thomas More, Campanella, Bacon, Sartre, Nietzsche and writers such as Kafka, Cervantes, London. It has been analysed the pictures of Leonardo, Dürer, Turner, Delacroix, Daumier, Van Gogh, Klee, Mondrian, Malevich, Dubuffet and Adnan Çoker within the context of theme and by benefiting from these effects, combination of artistic activity and personal sensation has aimed.

Through the research, the thought of; the human being lives the process of interrogation with his intelligence, emotions and being privileged of thinking, which enables the researcher to self materialize through confrontation her essential part, self respect and impulsion. This attitude enables imaginary wealth, seeking of independence, the mission of creating new utopia for pictorial production. During this process, it has been tried to express all intellectual and artistic anxiety and problems related to pictorial plane.

The research interrogates the human being's utopias the one who forces the borders of effort, imagination and intelligence, works on nature, makes scientific experiments and puts forward artistic creations, and a subjective and pictorial process has been tried to be created with these inferences.

The topic "utopia and nature" is based on the human being's psychological tendency, due to the relationship between the human and nature, the efforts of interrogation and understanding of the universe, the utopias that take place during the life period, and the relationship between these. So all this research has been aimed to interrogate in this axis.

Key Words: Utopia, fictional possessions, nature, ideal, concern, infinity, intelligence, freedom.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	v
RESİMLER ÇİZELGESİ.....	vii
GİRİŞ.....	1
I. BÖLÜM	
TARİHSEL SÜREÇTE DOĞA VE ÜTOPYA.....	4
A- Tarihsel Süreçte Doğa Kavramı.....	4
B- Tarihsel Süreçte Ütopya Kavramı.....	8
C- Günümüzde Doğa ve Ütopya Kavramının Sanatla İlişkisi.....	10
D- Sanatçının Yaşama Bakışı Ve Ütopyası.....	12
II. BÖLÜM	
DOĞA VE ÜTOPYA KAVRAMLARINA DİĞER DİSİPLİNLERİN BAKIŞ AÇILARI.....	15
A- Bilim ve Ütopya.....	17
B- Sinema ve Ütopya.....	18
C- Edebiyat ve Ütopya.....	19
III. BÖLÜM	
DOĞA VE ÜTOPYA ÇALIŞMASININ OLUŞUMU.....	22
IV. BÖLÜM	
DOĞA VE ÜTOPYA KONUSUNDA ÇALIŞMALARA ÖNCÜLÜK EDEN ÖRNEKLER VE TARİH İÇİNDE ÜTOPYASI OLANLAR.....	24

V. BÖLÜM**DOĞA VE ÜTOPYA KONUSUNUN TEMELİNİ OLUŞTURAN ÇALIŞMALAR..42****VI. BÖLÜM****DOĞA VE ÜTOPYA KONUSUNA SÜRÜKLEYEN****PSİKOLOJİK SÜREÇ.....50****VII. BÖLÜM****DOĞA VE ÜTOPYA ÇALIŞMASI SÜRECİ İÇİNDE YAŞANILAN GELİŞMELER,****SORUNLARIN ÇÖZÜMÜ VE ÇALIŞMALARDAN ÖRNEKLER.....53****SONUÇ.....72****SÖZLÜK.....73****KAYNAKÇA.....74****ÖZGEÇMİŞ.....81**

RESİMLER DİZİNİ

Resim 1: Leonardo, Kent Taslağı.....	25
Resim 2: Dürer, Süvari, Ölüm, Şeytan	27
Resim 3: Dürer, Çimen Demetleri.....	28
Resim 4: Turner, Kar Fırtınası.....	29
Resim 5: Delacroix, Halka Önderlik Eden Hürriyet.....	30
Resim 6: Daumier, Don Kişot..	32
Resim 7: Van Gogh, Mısır Tarlası.....	34
Resim 8: Mondrian, Kompozisyon.....	35
Resim 9: Malevich, Siyah Kare.....	37
Resim 10: Klee, Bahçeler.....	38
Resim 11: Dubuffet, Memoire Tiyatrosu.....	39
Resim 12: Adnan Çoker, Sınırlı Boşluk.....	41
Resim 1: Nagihan Uysal, Yağlı Boya, 2003.	43
Resim 2: Nagihan Uysal, Yağlı Boya, 2005.....	44
Resim 3: Nagihan Uysal, Yağlı Boya, 2005.....	45
Resim 4: Nagihan Uysal, Yağlı Boya, 2004.....	46
Resim 5: Nagihan Uysal, Yağlı Boya, 2004.....	47
Resim 6: Nagihan Uysal, Yağlı Boya, 2004.....	48
Resim 7: Nagihan Uysal, Yağlı Boya, 2006.....	54
Resim 8: Nagihan Uysal, Akrilik, 2006.....	56
Resim 9: Nagihan Uysal, Akrilik, 2006.....	58
Resim 10: Nagihan Uysal, Yağlı Boya, 2006.....	59
Resim 11: Nagihan Uysal, Yağlı Boya, 2006.....	61
Resim 12: Nagihan Uysal, Akrilik, 2006.....	63
Resim 13: Nagihan Uysal, Akrilik, 2006.....	64
Resim 14: Nagihan Uysal, Karışık Teknik, 2006.....	65
Resim 15: Nagihan Uysal, Yağlı Boya, 2006.....	67
Resim 16: Nagihan Uysal, Akrilik, 2006.....	69
Resim 17: Nagihan Uysal, Akrilik, 2006.....	70

GİRİŞ

Ütopya; yaşamının, yaşanmakta olanın ya da varolanın ötesinde düşsel sınırsızlığı ve zenginliği duyumsamaktır. Aklın gücü, bilgi birikimi, merak, duygu, ideal ve özlem insanı bu arayışa sürükleyen ve bu uğurda yoğun çabalar sarf etmesini sağlayan tetikleyici sebepler olmuştur. İnsan bu sınırsızlığı, bilinmeyeni, hayal edileni aramak için yaşamı, her yönü ile sorgulamaya başlamıştır.

Çünkü; düş zenginliğini, hayaller dünyasını insana sunan yaşamdır. İçinde barındırdığı canlı ve cansız varlıklar, farklı coğrafyalar, kültürler, ülkeler, kıtalar, mevsimler, aylar, günler yaşamı canlı ve renkli kılan öğelerdir. Yaşam; insana kucak açar, sınırsız bir zenginlik sunar; var olmasını ister, barınak verir, yaşama alanları yaratır. İnsan ise akli ve duyguları sayesinde, bu döngünün içerisinde doğanın renklerini alır, ondan beslenir, onunla büyür, kimi zaman savaş açar, başarır; kimi zaman bu savaşta yenik düşer. Başarı ve başarısızlık yaşamın gerçekleridir. Gerçekliğine sığındığımız bu düzenek; gerçekle düşün çatışmasının bir yansımasıdır. Yaşam; gerçekliklerle, gerçek dışılıkların insan yaşamını saran, sarmalayan etkileriyle dolu bir arenadır. Her gün yeni bir yaşama başlamak, toplumla ve doğayla olan mücadelecü sürecin bir kanıtıdır.

İnsan akıl, düşünce ve duygu kapasitesi ile sorgulama, araştırma, algılama süreci içine girer ve kendini, özünü, varlığını ispatlamak için çalışır. Bu çaba ile insan; ütopyaya ulaşmak, varlığını, "ben de varım" inancını kanıtlamak, kısacası kendini gerçekleştirmek çabasıdadır. Ütopya, büyük kitlelerin hedefi gibi görünse de, özünde bireyselliği, tekliği, biricikliği ifade eder. Ancak sonuçlandığı noktada, teklikten sıyrılıp, büyük kitleleri etkiler.

İlkçağ filozoflarından Platon, "Devlet" adlı eserinde hiçbir yerde olmayan bir devlet anlayışını anlatmıştır. Sonraları Yunanca'da 'hiçbir yer' anlamına karşılık ütopya kelimesi kullanılmaya başlanmıştır.

Sözcük, Türkçe Sözlük'te "Gerçekleştirilmesi imkansız tasarı veya düşünce" olarak açıklanır.(Türk Dil Kurumu,1998:2320) Zamanla yerini, farklı düşünürlerin ütopya anlayışlarına bırakmıştır ve farklı ütopya anlayışları gelişmiştir.

İlkçağdan günümüze dek insanlık, doğadan ve ütopyadan beslenir. Mağara resimleri, ilk insanların doğa ile mücadelesinin en yalın örneğidir. Doğa, ilkel insanın olduğu kadar, çağdaş insanın da merak ettiği, sorguladığı, incelediği, bilime, sanata konu ettiği, evreni saran bilimsel araştırmalar yaptığı en zengin kaynak olmuştur. Ütopya ise, doğa ile bütünleştirilen, düşünsel, sosyal, sanatsal süreçlerden süzülüp, yaşamın dinamikleri arasında yer alan bir kavramdır.

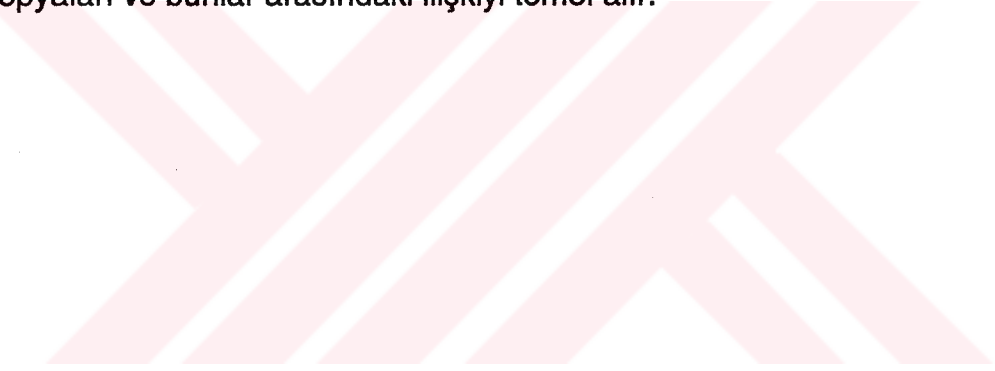
İnsan; altı milyar insan, altı milyar doğa ve altı milyar ütopya içinde var oluş sebebini arar. Her insanın farklı oluşu gibi, ütopyası da birbirinden farklıdır. Birliği ancak insan boyutunda aynıdır. Bu farklılıktaki birlik değil, farklılığa rağmen birliktir. Bu durum, ütopyanın amaçlar doğrultusundaki bağlayıcılığını ifade eder. Ütopyalar, sosyo-kültürel birikim, yaşanan coğrafya, inanç ile bağıntılıdır. Bu birikime göre anlam kazanır, yön ve menzil değiştirir. Kimi ütopyalar 'küçük bir köyün' sınırlarında takılırken, kimi ütopyalar evreni sarmaktadır. Bu farklılığa rağmen oluşan ütopyalar büyük ütopyalardır. Böylece, birlik duygusunun yanı sıra, farklılık anlayışıyla bir özgürlük düşüncesinin de özde varolduğu görülür.

Ütopyaların daima bir savunucusu olmuştur. Bilimde, teknikte, sanayide, ekonomide, sanatta... Ancak, sanatçı ütopyaları daha bireysel ve sessiz kalmıştır. Sanatta, çoğunluğun beklentileri değil, bireyin tutkuları, heyecanları, idealleri, duyguları önemlidir. Bireyci bir karakteri temsil eden sanatçı, ütopyalarının ve düşünce özgürlüğünün engellenmesine izin vermez. Bu tavır, inanç ve düşünce sistemi, sanatçıları günümüze dek farklı açılımlara sürükleyen en önemli temel güç olmuştur. Oscar Wilde'ın, 'ilerlemek dediğiniz, ütopyaların gerçekleştirilmesidir' sözü her sanatçının yaşadığı dönemde farklı ütopyalar kurgulamış ve ütopyasını gerçeğe dönüştürme çabası içinde eserler vermiş oluşunun bir kanıtıdır.

Doğayı yeniden biçimlendiren, sanatsal çağları değiştirip, devrimler yaratan daima yaşamı ütopya perspektifinden sorgulayanlar olmuştur. Günümüze değin uzanan sanat tarihi süreci içerisinde, sanatçıların ütopyası; kendi sanatsal dünyalarını oluşturmak ve kurmaktır.

Kendi ütopyasını gerçekleştirirken, aslında içinde yaşadığı toplumun, içinde barındığı, özünü, kültürünü, birikimini borçlu olduğu yer kürenin öncü aydını olma sorumluluğunu da taşır. Sanatçılar; daha adaletli, barış içinde, etik değerlerle örülmüş, mutlu bir dünyanın hazzını arayan ve her dönemde olduğu gibi değişimi, gelişimi en çok destekleyenlerdir.

“Doğa ve Ütopya” konusu insanın doğa ile ilişkisinden doğan psikolojik eğilimleri, evreni sorgulama ve kavrama çabası, yaşam süreci içerisindeki ütopyaları ve bunlar arasındaki ilişkiyi temel alır.

I. BÖLÜM

TARİHSEL SÜREÇTE DOĞA VE ÜTOPYA

A- Tarihsel Süreçte Doğa Kavramı

İnsan, doğa yasaları ile disipline edilmiş, varlığını doğaya karşı kanıtlamış, çevresi ve bu çevreyi oluşturan doğal nesnelere ile var olan bir canlıdır. Bu gizemli var oluş ile insana meydan okuyan doğa, onun için en büyük uyarıcı etken olmuştur. Doğa; coşkulanan, düşünen, araştıran insanı, yaratım sürecine itmiş ve sanatı sanatçıyı kendine eklemiştir.

“Kant’a göre: ‘Doğa bir sanat yapıtı olarak görüldüğü zaman güzeldir. ‘Ancak böyle bir estetik tavır içinde doğa, zaman ve mekanla ilgili varlığından, realitesinden soyulur ve tinsel bir biçim elde eder. Böyle bir doğa, artık insanın gereksinmelerinin, içgüdü ve eğilimlerinin yalın bir objesi olmaktan çıkar, bir sanat yapıtı gibi tinsel bir obje niteliği elde eder.” (Tunalı 1998:201)

Sanatçının doğa ile ilişkisini anlamak için doğa kavramının tarihsel süreç içerisinde günümüze doğru, çeşitli yorumlanma şekillerini, felsefeleri ve gelişimini incelemek gerekir.

Antik Çağ Felsefesi’nin temeli, içinde yaşadığımız dünyanın, doğanın kavranışı üzerinedir. Doğa; günümüz felsefi düşüncelerinin oluşumunda tarihsel dönem boyunca önemli bir rol oynamıştır. Doğa filozofları öncelikle iyi bir gözlemciydiler. Doğadaki çeşitliliği, yine doğanın kendisinden yola çıkarak açıklamışlardır. Antik Çağ’daki insan-doğa ilişkisi günümüzdekinden çok farklıydı. Amaç; doğa ile uyum içinde yaşamak ve akla uygun olmaktı.

Thales (M.Ö 625-545), her şeyin varlık nedenini suya bağlamıştır. O’na göre; su canlılığın kaynağı ve ilk nedenidir. Doğadaki her şeye canlı bir organizma olarak bakılması; yalnızca insanın değil, insan dışındaki varlıklara da tinsellik yüklendiği anlamına gelmektedir.

Anaksimenes (M.Ö 585-525), ana madde olarak kabul ettiği havayı evrenin varlığı olarak adlandırmıştır. O'na göre; hava olan ruhumuz bize hükmediyorsa, hava da tüm evreni sarmalar. Felsefenin gelişiminde bu düşünce ile ruh ve hava özdeşleştirilmiştir.

Heraklitos (M.Ö 550-480), tüm varolanların temelindeki maddeyi aramış ve ana maddeyi ateş olarak göstermiştir. O'na göre evrendeki tüm nesnelere karşıtlarıyla bir savaşım halindedir. Bu karşıtlıkların arkasında evrensel logos, yani Tanrı hazır durmaktadır.

Empedokles (M.Ö 492-432); su, hava ve ateş teorisine toprağı da ekleyerek dört öge öğretisini savunmuştur. O'na göre; bu öğeler, bir araya gelerek sevgi ile parçaları birleştirir ve nefreti ise parçaları inancı geliştirmiştir.

Ortaçağ'da insan-doğa ilişkisi ayrılık izlenimi gösterir. Varlık ve varoluş süreci Tanrısal nedenlere bağlanır. Platon'un (M.Ö.428-M.Ö.399), "İdea" anlayışı doğayı ikinci plana iter. Böylece Ortaçağ insanı, Tanrıya ulaşma arzusu ile doğayı göz ardı eder. Ortaçağ'da kutsal kitaba dayanış insanı ve doğayı değersizleştirirken, Rönesans'la birlikte doğa ve insan önem kazanmaya başlar. Bu dönemde, Antik Çağ kaynaklarına yeniden bir dönüş olmuştur. Rönesans sanat anlayışı, güzelin ancak doğada olduğu düşüncesini içinde barındırır. Bu dönem sanatçıları doğayı en saf biçimde algılayarak, doğadan esin alıp eserlerine yansıtılmışlardır. Dürer ve Leonardo'nun bitki çizim ve eskizlerine, Giotto'nun (1267-1337) manzaralarına bakmak yeterlidir. Bu ilgi sıradan değil, bilinçli bir ilgi olup, bir ütopya arayışına dönüşmüştür.

Bacon'un (1561-1626) temelini attığı bu düşünceyi, Yeniçağ'da felsefede Descartes (1596-1650), Locke (1632-1704), Leibniz (1646-1716); bilimde Galile (1564-1642), Kepler (1571-1630) ve Newton (1643-1727) desteklemiştir. İnsan doğaya egemen olmuştur ve kendisi de dahil olmak üzere tüm doğal varlıklar ciddi tehlike altındadır. Bu süreç bir ütopya mücadelesidir. Kimine göre gerçek olurken, kimine göre hala bir ütopyadır. Ancak insan-doğa ve ütopya üçgeni sanatı ve sanatçıyı daima etkilemiş ve merkeze almıştır. Sanatçı, umutlarına ve ütopyasına bağlı olan ve daima araştırıp sorgulayan olmuştur.

Batı sanatı resimsel anlamda doğa kavramı üzerinde çok fazla durmuştur. Bu kavram Rönesans'tan günümüze doğru yaklaşırken, tüm sanat akımlarını etkilemiştir. Batı'da sanatçılar, doğaya olan bakış açıları, tutumları ile değerlendirilmiş ve eleştirilmişlerdir.

Rönesans'ın doğanın yanında oluşunun, yalnız sanat adına değil felsefe ve bilim adına da gerçek olduğu görülür. Leonardo (1452-1519) gibi dahilerin yanı sıra, More (1478-1535), Bacon (1561-1626) gibi düşünürler bunun kanıtıdır. Bu düşünceler farklı sanat akımlarını desteklemiştir. Yeni sanat akımlarının oluşması ile Rönesans'ın kalıplaşmış doğa anlayışı yıkılarak, yerini gözle görülmeyen doğal biçim arayışlarına bırakmıştır. Batı sanatı içinde çok gelişmiş bir doğa kavramını barındırır. Böylece, bilinen doğa kopyacılığı aşılarak, bilinmeyene, umuda, ütopya uzanan bir serüven başlar.

Batı dünyasının doğa anlayışından, doğu dünyasının doğa anlayışına yaklaşıldıkça ayrılıklar gösterdiği görülür. Coğrafi ve kültürel farklılıklar, batı insanının skolastik düşünceden reform hareketlerine geçişi, doğu insanının doğaya dönük tapınma ve inanç kavramı dünya üzerinde farklı doğa felsefelerinin doğmasına sebep olmuştur. Mısır ve uzak doğu kültürü en temel örnekleridir.

Mısır Sanatı; doğayı, insan yaşamının sınırsızlığını, ölümsüzlüğü, inançları, kendine temel almıştır ve bu zengin medeniyetin varoluşu bu etkenlerle kurduğu düşsel ilişkiden kaynaklanmıştır. Bu düşlerle, insanüstü imgelerle gerçekleşen Mısır Mimarisi günümüze kadar azametini sürdürürken, Mısırlıların sınırsız düş güçlerini de simgeler. Mısır mimarisinin en belirgin örneği olan piramitler, tam bir ütopya örneğidir. Yaşam, coğrafya, matematik, tarih ve kültür birikimleri Mısırlıların ütopyasını piramitlerde birleştirmiştir.

Bu görkemli yapılar bir yandan insanı ezen ağırlıkları yanında, mimarinin destek öğeleri sayılabilecek çeşitli motiflerle, resimlerle onu insana yaklaştıran, insanileştiren motifleri de içinde barındırır. Mısır mimarisinde doğa formlarının önemli bir yeri vardır.

Ancak, bitkisel motifli sütun başlıkları değil, tamamen geometrik kesinlikteki kübik bir sisteme dayanan başlıklar biçimlendirilmiştir. Mısırlılar, hayvan ve insan birleşimi figürler yaratmışlardır. Mısır sanatında gaddarca bir özellik yoktur. Aksine, hayat dolu bir anlatım görülür.

Mısır sanatındaki bu örneklerin yüzyıllar sonrasının sanatçılarındaki bile çeşitli etkilerle yansıdığını görmek mümkündür. “Gauguin’in Okyanusya adalarından getirdiği o kaba, fakat ekspresyonist anlamdaki heykelleri, bu hava içinde değerlendirilmiştir. Mailol, Despieau, Barlach, Zadkine gibi sanatçılar yanında çağımızın sanatçılarından Bernard Heiliger, Baum, Brancusi ve Moore hep bu arkaik-primitif anlatım yönünden eserlerini vermişlerdir.” (Turani, 2003:73)

Ütopyaı kışkırtan en önemli dinamiklerden biri sayılan, doğayı temel alan doğu felsefesi düşüncelerinden biri de Taoculuktur. Taoculuk, Konfiçyusculuk ve Zen Budacılığı Çin kültürünün üç ana elemanıdır. Taocu bilgeler binlerce yıl önce, evren içinde insan olarak davranışlarımızla nerede durduğumuzu sorgularlar. Doğayı gözlemleyip, doğa yasalarını anlamaya çalışırlar. Doğanın bir mesajı vardır ve bu mesajın insan yaşamına girmesi gerektiğini belirtirler.

Felsefelerinin temeli; sabırlı, esnek ve yumuşak davranmanın gerekliliğine dayanır. Bu yaşam biçimi ile insan daha mutlu olacak, içinde bulunduğu boğuntu ve daralmışlıktan kurtulacaktır. Doğa ve çevre ile uyumlu yaşamının insanı yenilmekten alı koyacağı üzerine kurulu bir felsefedir. Taocu düşünürler bu sebeple suyu kendilerine idol seçmişlerdir.

“Su kadar yumuşak ve zayıf şey yok
Ama serttir ve güçlüyü yenmede
Üstüne yoktur onun
Değişmez bu
Zayıfın güçlüyü yendiğini
Yumuşanın katıyı oyduğunu
Göğün altında bilmeyen yoktur ya
Yine de kimse uyamaz buna...” (suhaertekin.com)

B- Tarihsel Süreçte Ütopya Kavramı

İnsan doğumu ile dünya üzerinde bir ütopya gerçek olur. Bu; merdivenle tırmanmaya benzeyen hedefe ulaşma umududur. Ütopya; toplumları peşinden sürükleyen, sosyal, kültürel, ekonomik çalkantılar yaratan ve dolayısıyla sanatsal yaratılara sebep olan sonsuz bir döngüdür. Ütopyanın peşinden koşanlar, tarihte iz bırakmaktadır. Leonardo'nun (1452-1519), Jules Verne'nin (1828-1905), Colomb'un (1451-1504), Newton'un (1643-1727) deneyleri, keşifleri, düşünceleri, ütopyaları olmasa idi günümüz insanının düş gücü kısır kalacak, bilimsel ve sanatsal yaratılar gereği gibi gerçekleşmeyecekti. Onlar tarihte bıraktıkları izin yanı sıra, günümüz insanının yaşam temellerini atmış, düş gücünün sınırlarını zorlamış ve yeni ütopyaların yaratılmasına sebep olmuşlardır. Bu yaratı sürecinin tetikleyicisi, kültür devrimlerinin sonucu olan Rönesans'tır.

Ütopyanın en katı, en davacı mücadelesi Rönesans ile başlar. Rönesans; insan eseri olan kentlerin karşısında doğanın Tanrı eseri olarak görüldüğü, sanatçıların doğa ile işbirliği yaptığı, tasvirin sanatın konusu olduğu bir dönemin yansımasıdır. Toplum, yeni ütopyaların peşinden koşarken, burjuvazi, düşünsel gelişimi ütopya edinmişti. Genel olarak sanat eserleri işbirliğine dayanan ibadet içindi. Bütün eserler kiliseye hizmet ediyordu. Sanat dine hizmet ettiği için, dolayısıyla her kesim resimle ilgileniyordu. Ancak sanatın dinle ilişkisi kesilince, bu kez din nedeniyle sanatla ilgilenen sıradan insanın da bu ilişkisi azalmış oldu. Yani, sanat burjuvaziye hitap etti. Böylece; Fransız İhtilali ile başlayan özgürlük çabası, sanatçıya Romantizmi yaşattı.

Tarihte iz bırakan ünlü ütopyistler toplumsal yaşamı derinden etkilemişlerdir. Bu ütopyaları ile amaçları yeni bir dünya düzeni kurmak ve sosyal huzuru sağlamak olmuştur.

Thomas More (1478-1535); Platoncu yeni dünya anlayışından yola çıkarak 1518'de yayımladığı "Ütopya" ile Avrupa düşünce tarihinde önemli tartışmaları kışkırttı ve Hümanizma'nın öncülerinden oldu. More bu kitabı ile yeni devlet anlayışı ve yapay cennet fikri ile toplumun her kesimini etkilemiştir.

Rönesans'ın tüm özelliklerinin görüldüğü Ütopya'da, Ortaçağ'dan hiçbir iz bulunmaz. İnsanların iyi olarak yaratıldıkları, adaletli toplumsal bir düzende, kusursuz bir düzene erişebilecekleri kanısı savunulur. Ütopya, düşünce özgürlüğünden yanadır ve tüm dinlere tam bir hoşgörü gösterir. Bu sebeplerden dolayı More Rönesans'ın bir öncüsü olup, tam anlamıyla bir Hümanisttir.

Ancak; ütopya kelime anlamı ile bilinmeyen bir yer anlamına gelir ve bu bilinmezlik herkesin kendi özel hayaline dönüşüp şekillenir. Yaşamı sorgulayanlar ve onun gerçek anlamını bilenler için yaşam, ütopyalar yaratmaya öyle uygundur ki, insan her zaman yeni bir arayışın, sorgunun, keşfin peşinde olabilir. More, insanların duygularına tercüman olup, bu kavramı adlaştırıp yaşamın içine sokmuştur.

16.yy'da More'un ardından, Francis Bacon (1561-1626); 'Doğaya egemen olmak için doğayı tanımak gerekir' sözü ile ütopyasını özetlemiştir. O'na göre insanlığın özlediği cennet geçmişte değil, gelecekte aranmalıydı. Ütopyaların mekanları, bir yandan dış dünyadan yalıtılmış oldukları kadar, açıklandığı gibi, belli bir coğrafi bölgede de olsa (Atlantik gibi) gerçekte var olmayan adalar ya da ülkelerdir. Bacon, doğayı iyice anlayıp, onu insanların hizmetinde kullanmayı sağlayacak güvenilir bir düzen kurmak istiyordu ve bu düzen deneyi inceleyen, onu parçalara ayıran, ayıklayıp yadsıma işlemi ile sonuca varan bir yöntemdi.

Ancak günümüz insanı doğaya egemen olmakla kalmayıp, onu sömürmeye başlamıştır. Sömürü yalnız maddi değil, manevi de olmaktadır. Yok edilen doğa, ardında doğasını yitirmiş insanlar bırakmıştır. Bu kimi insanlar, kendi çirkin ütopyalarını bilim, teknoloji adına kullanıp mutsuz ve ruhsuz yüzler yaratmaktadır.

Tommaso Campanella'nın (1568-1639) ütöpik devleti ise Güney Denizi'nde bir yerdedir. O güneşin ülkesinin arayışındadır. Campanella'nın ütopyaları Ay'a ve öteki gezegenlere de taşarlar. 17 ve 18. yüzyılın akılcı ütöplistleri, ütopyalarında, yalın, süslülükten uzak, iletişim amacına uygun düşen, kuralları net, örnek bir dilin arayışına girişmişlerdir.

C- Günümüzde Doğa ve Ütopya Kavramının Sanatla İlişkisi

Düşünceler, duygular, gözlemler, keşifler, arayışlar, umutlar, hayal edilen ütopya ve tabii ki doğa, sanatın temel dayanaklarıdır. Bugün, hayatımıza dahil ettiğimiz tüm sanat akımları, sanatsal faaliyetler, sanatsal yaratılar kaynağını önce doğa, sonra yaşanmışlık, kültür, birikim ve tarihten alır. Dün ütopya olan, bugün gerçek, bugün ütopya olan ise kuşkusuz uğruna emek harcadığında yarın gerçek olacaktır.

Günümüze doğru çeşitli felsefeler ve tarihi belgeler doğayı ve ütopyaları farklı açılardan incelemiştir.

Sanat; toplum yapısından, sosyo-kültürel dokudan, ekonomik koşullardan ve yönetim şekillerinden doğrudan etkilenmektedir. Tarihin karanlık çağlarından, günümüze dek sanatın çeşitli kurumların etkisi altında olduğu görülür. 1789 Fransız İhtilali ile değişen dünya anlayışı, halk arasında özgürlükçü fikirlerin patlamasına neden oldu. Burjuvazi, fikir ve yönetim hayatı ile ekonomide yer alınca, çeşitli toplumlarda yeni düşünsel hareketler doğmaya başladı. İhtilalden sonra, özellikle Fransa'da ve diğer Avrupa ülkelerinde Romantizm akımı kıtayı sarmış ve sonsuzluk duygusu ve bilinmeyenlere özlem artmıştır. Ortaçağ'da sanat eseri geleneğin izlenmesi 15.yy' dan sonra doğa gözlemlerinin gelenek ile kaynaştırılmasıdır. Arada kalan bu tarihsel süreç, kilisenin etkisi altında kalan Avrupalı'nın bekleyişiydi. Ancak 19.yy Romantizm ile birlikte sanatçı yalnız egemen yaşamak değil, aynı zamanda toplumdan da, geçmişten gelen biçim ve bilgilerden de kendini ayır tutmaya çalışmaktadır.

19.yy'ın başında ölen Kant, bilimlerin felsefeye bağlı olduklarını savundu, ancak günümüze doğru meydana gelen gelişmeler ve teknolojik yaşam gösteriyor ki, önceleri felsefe bilime yol gösterirken, geçen yüzyıldan bu zamana bilim felsefeye yol göstermeye başlamıştır.

Bilimsel ve teknolojik ütopiyaların gerçekleşmesi ile, toplumlar büyük değişimler yaşadı. İnsan, dünyanın bir ucundan diğer ucuna kısa bir zaman dilimi içinde gidebilir, tüm dünya ile küçük cihazlar yardımı ile iletişim kurabilir, bilgiye çok kısa sürede ulaşabilir hale geldi.

Bu düşünceler, arayışlar, deneysel çalışmalar, teknik düzenlemeler, sorgulamalar, teoriler ve araştırmalar ile modern çağ, dolayısıyla modern çağın insanı yaratılmış oldu. Bu modern yaşam ve insanın geçmiş yaşantısı günümüze doğru incelendiğinde, özde hep bir ortaklık ve bir birini besleyen bir döngü olduğu görülür.

Sanatın başlangıcından bu yana her zaman inişleri, çıkışları, devingen, durağan aşamaları, verimli ve bilinçli geri dönüşleri olmuştur. Taklit, özgünlük gibi kavramlar farklı ilerlemeler ve gerilemelere zemin hazırlamış ve pek çok üslup yaratılmıştır. Paleolitik Çağ'dan kalma taş yontular, kayalara kazınmış figürler, dev totemler, Afrika ve Hint maskeleri evrensel öyle güçlü bir gönderme yapıyorlar ki, çağdaş sanata örnek olup simgesel güçlerinin üstünlüğünü koruyabilmişlerdir. Altamira ve Lascaux mağaralarında bizonlarla yaşanan doğa savaşları resimlerindeki büyüün yerini, ekspresyonist yapıtların dekoratif öğeleri almıştır. 18-19.yy Art Nouveau ekolünün, Girit'teki Knossos uygarlığı mimarisindeki çiçek desenleri özelliklerini görmek mümkündür. Mısır rölyefleri 20. yy'ın Kübizm hareketinin öncüsü olarak görülebilir. Yine 20.yy önemli sanat akımı olan Sürrealizm, Babil ve Aztek figürlerini hatırlatır niteliktedir.

Sanatın tarihinde gerçekçilik ve soyut, ritüel ve fantastik öge her zaman vardır. Böylece, sanat tarihi birbirine eklentili bir devinim kazanır. Bu düzenek günümüzü geçmişe, geçmişini günümüze taşıyarak farklı değerleri, üslupları, arayışları sorgular ve göz önüne serer. Çünkü, sanat var olduğundan bu yana herkese kapılarını açmıştır. Önemli olan, insanın sanatı ne kadar yaşamına geçirdiği ve ütopyası haline dönüştürdüğüdür.

Eğer, acı ve sıkıntılardan uzaklaşıp hazzı yaklaştırmak insanın temel ihtiyaçlarından biri ise, ütopya da daha samimi, daha yalın, daha iyi, daha adaletli ve daha mutlu bir dünyanın hazzıdır. Geçmişin değerlerine duyulan derin özlem, inanmamak ya da değişimi reddetmek değildir. Sanatçının görevi; geçmişten geleceğe uzanan bir köprü olup, izleri silmek yerine, iz sürmektir. Bu düşünce, ütopya tasarımlarının temelidir ve sanatçının yaşam biçimi olmalıdır.

D- Sanatçının Yaşama Bakışı Ve Ütopyası

Sanatçı; renklerine, çizgilerine ve imgelemine öznenin yaşamını kattığında inandırıcı ve özgün olacaktır. Özünde başına buyrukluk barındırır. Sanatın devasa gücü, daima kısıtlamanın karşısında duracak ve kendi doğasını arayan sanatçı, ütopyaları ile karşılaşır, yeni serüvenler yaşayacaktır. Yaşadığı kentin, içinde bulunduğu sınıfın, hatta ulusun insanlarına bir gaye kazandırmak, evrensel taşıyıcı, insanı yitirilmişliğinden sıyırmak, özü aramak, insanla doğa, insanla toplum arasındaki ilişkileri kurmak ve çözümlenemeyen sorunları topluma, doğaya ve kendi ütopyasına karşı görevlerindedir.

“Ressamların doğayı resmedişlerinin, basit bir şekilde sadece dağları, gölleri, ağaçları bir zamandan diğerine taşıyan fotoğrafçılar gibi olduğunu düşünmek saçma. Onlar için doğa aracılık işlevi taşıyan bir ortam, dünyalarını açıkladıkları bir dildir. Her ressamın yaptığı, kendi dünyasıyla ilişkisinin altında yatan psikolojik ve tinsel şartları açıklamaktadır; bu yüzden, bir ressamın eserlerinde, tarihin o devresindeki o insanların duygulanımsal ve tinsel şartlarının bir yansımasını buluruz.”
(May 2003:72)

Sanat eseri, bu yansımanın belgesi, tanığı durumundadır. Hiç kimse sanatçı kadar içinde herkesi, her şeyi en önemlisi de insanı barındıran bir ürün bırakamaz. Tarih, kültür, toplum ve doğa ancak sanatçının duygularından yola çıkarak etkiletilici ve kalıcı olur.

Bir başka yorumla, ‘Şu andaki biçimi bakımından bu dünya mümkün olan tek dünya değildir’ diyor Klee. Öyleyse başka, bambaşka dünyalarda var olur sanat.

Kaynağını insan, doğa ve ütopya çeşitliliğine dayandırır. Bu düzenek, yalnızca insanın tekliği, biricikliği ile var olurken, insanın çokluğu, klan düzeni, sürü psikolojisi ile katılaştıran kurallara dönüşür. Böylece kendi içinde bir çelişkiyle karşılaşır.

Çözümü ise; insanın varoluşuna, oradan da özüne dönen bir sonuçtur. Doğa bütünlüğü de, tıpkı insan gibi küçük parçalar ve onların oluşturduğu büyük bütünlükler ile meydana gelir. Küçük bir kum tanesinden, uçsuz bucaksız bir sahraya dönüşmek gibidir.

Bu bütün ise, içinde yaşadığımız kozmik evreni sunar. Toplamlar gibi parça parça, insan gibi tek, kuşlar kadar özgür, evren gibi sonsuz olursa bir ütopya gerçek olur.

Zamanın ötesinde yaşanır; umudun mücadelesi hedefe ulaşır. Doğaya dayanmak; zaman zaman onun yasalarını reddetmek, zaman zaman ona sığınmak, ondan destek almak, ondan beslenmek olmalıdır. Derin nefes alan alanlar yaratıp, her şeyden biraz eklemek, bileşkeler yaratmak, hazmedilmiş özgün yaratılar ortaya koymak gerekir. İnsanlardan, tarihten, kültürden, umutlardan, serzenişlerden...

Doğa, kendi ile savaşır durumda iken bile, insanı kendine çaresiz durumda bırakabilir. İnsan için, her şey tam bir gerçeklik ya da düşüründür. Bu gerçekler ve düşler dünyasında sanatçı, en çok etkilenen ve en çok sorgulayandır. Sanatçı, önceleri idealarını görünür dünyanın ardında ararken, günümüzde bunu kendi ruhunda bulmaktadır. Hiç bir eser, yaratıcısından daha çok boyutlu dünyaların temsilcisi değildir. Öyleyse sanatçı önce kendini görür. Mücadelesi, benliğinde sürdürdüğü kaostur ve sanatçı, bu döngünün içinde yerini bulmak için bir kat daha fazla çaba harcar. Böylece; doğa kendi ütopyasını, ütopya ise kendi doğasını yaratır. Bu süreç içinde sanatçı, kendi doğasında ütopyasının arayışını sürdürür. Bu iç içe geçmişlik sanatı, sanatçıyı yeni arayışlara, yönelimlere, beklentilere sürükler. Yaşam, evrenin içinde savruluşun bir göstergesi olur.

Sanatçı için, her bir sanat eseri, yeni, mutlu, umutlu ve yepyeni bir dünya kurmanın belgesidir. Sanatın içerisinde doğayı yakalamak, bilindik manzara ya da ölü doğa resimleri yapmak değildir. Uzaydaki cisimleri inceleyen bir astronot gibi, her adımı, her dokunuşu, her biçimi ve her mekanı bir imgeleme dönüştürmektir. Bu imgelem, kendini ütöpik bir arayışa zorlar.

Kurmaca bir mekan içinde, zamanı aradan çıkartıp, yalnızca bir ipek böceğinin kozasını örmesi gibi, sanatçının doğa ile kıyasıya mücadelesi gözü alır. Bu oyun ne savaşı, ne de barışı temsil eder. Bir uzlaşma, bir karşılaşma, bir etkileşim, bir analiz ve sentez metodu olur.

Formun, biçimin ve rengin sınır tanımazlığı, öz imgeyi yaratmanın hazzı, insanın varlık mücadelesinin sorgulanması, yaratı koyma, keşif yapma ve ispat etme duygusu ütöpik düşüncenin tetikleyicisidir. Sanatta ütopya ise önüne geçilmez bir enginlik sağlar sanatçıya.

Geçmişte Klee'nin dediği gibi: 'Sanatın gerektirdiği doğadan kopuşları kabul edilmeyen sadece sanatçıdır. Yetersizlik ve kasıtlı çarpıtmayla bile suçlanmıştır'. Ancak, günümüzde doğayı dilediğince yorumlamak sanatçının özgür tavrıdır.

Sanatçı her türlü kemikleşmeye, durağanlığa, olumsuzluğa ve engele başkaldırır. Ütopyası ise yerine, çağına ve içinde bulunulan siyasal ve sosyal yapıya göre ideolojik, psikolojik, sosyolojik bir boyut kazanabilir. Ütopyasını, özüne, ruhuna, duygularına, mücadelesine, tavrına göre şekillendirir.

Dolayısıyla psikolojik eğilimleri ile ütopyaları bir bütünlük sağlar. Her sanatçı yaşadığı dönemde, ütopyalarının bazılarını ya da pek çoğunu gerçeğe dönüştürmüştür. Sanatta gören, görmek istediğini düşünceye dönüştürür, düşüncesini de algıya. Algının duyguya, sezgiye dönüştüğü yaratı sürecini ütopyalar besler, seçilen teknikle yaratımı gerçekleştirmek ise son aşamadır.

II. BÖLÜM

DOĞA VE ÜTOPYA KAVRAMLARINA DİĞER DİSİPLİNLERİN BAKIŞ AÇILARI

Bütün öğretiler ütopya taşımaktadır. Özellikle felsefedeki gelişim; bilimi, sanatı, tarihi, antropolojiyi, toplumların sosyal ve psikolojik gelişimini desteklemiştir. Düşünceler insanlara yansımış, insanlar doğaya dayanmış, ütopyelerinin arayışına girişmiş, sorgulamışlar ve gerçekleştirmek için çaba harcamışlardır. Dolayısıyla insan kendini keşfetmiş, bireysellik ön plana çıkmış, yaşamı bireysel ütopyeler zenginleştirmiştir. Çünkü insan, çok büyük şeyler hayal ederek, daha üretken toplum biçimine yükselmiştir. Ayrı iş alanları, sosyal sınıflar, ucuz iş gücü yüzünden hem kendine hem de doğaya karşı yabancılaşmıştır. Toplumdaki bu hiyerarşi, insan ilişkilerini etkilemiş ve toplumsal zenginlik arayışı, insan yoksulluğunun artmasıyla sonuçlanmıştır. Bu sınıflı toplum, geçmişte aranan bir cennet düşü yaratmıştır. Geçmişin büyük tanrıları bir hayal olup, yerini ruhani boyutu olmayan yeni tanrılara bırakmıştır. Geçmişte bilimi ve teknolojik gelişmeleri etkileyen felsefe, günümüzde bilimin etkisi altına girmeye başlamıştır.

Bu kavramları anlamak için büyük düşünürlerin ütopyelerini incelemek ve sorgulamak aydınlatıcı olacaktır. Tüm felsefi düşünce ve araştırmalar insanı temel almıştır. İnsanın; yani aklın, düşüncenin, ütopyanın keşfi insanı bireyselleşmeye sevk edip, kendi ile olan içsel mücadelesini hızlandırmıştır. Bu arayış; felsefede, farklı ama özünde bireyin varlığına has bir ortaklığı barındırır.

More'un adalet anlayışı diğer düşünürler için kaynak niteliğindedir. More'a göre: "Erdem doğayla uyum içinde yaşayacaktır. Hiç kimse doğa tarafından ayrıcalıklı bir konuma yükseltilmemiştir; doğanın karşısında bütün insanlar eşittir." (More, 2004) More, ütopyasını daima adalet üzerine kurmuştur. Bu düşünce ve yönetim sistemi ve doğa arasında bir denge oluşturmanın çabasını gütmüştür.

Varoluşçular, çağımıza daha yakın bir dönemin düşünürleri oldukları için, toplumun farklı sınıflarını oluşturan günümüz insanının yaşamsal mücadelesini, yalnızlaşmasını, çatışmalarını, güven yoksunluğunu belirtirken, insanın kendini tanıması, benliğini bulması, baskıdan kurtulmasının gerekliliğini savunurlar. Bu yüzden, öznelliğe ve bireyliğe büyük önem verirler. Öznellikten kalkarak bireyciliğe varırlar.

“Sözgelimi, Kierkegard, bireyi ana gerçek sayar, toplumu hor görür. Ona göre, bireyin varlığını koruması için toplumdaki, kamudan, eşitlikten sıyrılması gerekir. Bireycilik ancak yalnızlık, boşuntu, kaygı ve umutsuzluk içinde belirir, korunur ve derinleşir. Jaspers, bireylerin her işine karışan devlet makinesinin kişiyi yutmasından yakınır. Marcel, hayatın toplumsallaştırılmasına öfkelenir. Wahl, bugünkü düzende ‘bireyin varoluşunun büyük bir kumarda öne sürülen para gibi tehlikede’ olduğuna inanır. Tehlikeden kurtulması, Sartre’a göre sorumluluğunu yüklenmesine, durumun kavramasına bağlıdır. Madem ki kişiöğlü dünyaya atılmıştır, kendi başına bırakılmıştır, öyleyse yaptıklarından sorumludur. Nitekim o, kendini nasıl kurarsa öyle olacaktır. Tasarılarına, seçmelerine, eylemlerine göre varlığına bir öz kazandıracaktır. Edimleriyle kendini gerçekleştirecektir. Gerçekleştirmelidir...” (Sartre, 2003:11)

Varoluşçu düşünürler bireyselleşme üzerinde durmuşlar ve insan kimliğini, özünü, derinliğini, birey oluşunu temel alan düşünceler üretmişlerdir. Bu sorgulamalar ve arayışlar More’un düşünce sistemini destekler bir nitelik taşımaktadır. Freud (1856-1980) ise, insanın özne oluş serüvenini kendine dava edinmiş ve kendi tezini özneyle özne-ben arasındaki ilişkiyi vurgulayarak kurmuştur. Böylece, öznenin tanımını, daha yakın bir yerlerde ve bireyle özgürlüğün birleştiği noktada aramanın gerekliliğine inanmıştır.

“Freud’a göre insan, ‘haz ilkesini denetleyip gerçeklik ilkesine dönüştürebildiği’, başka deyişle de baskı ile güven, eğlenme ile çalışma, tüketim ile üretim arasında belli bir denge kurduğu, kısacası dizginsiz hazzı denetlenen bir doygunluğa doğru yavaş yavaş ertelediği oranda özne olabilir.

Uygar toplumun ilk kaçınılmaz koşulu da bu özneleri yaratmak, onların toplamından oluşmaktadır. Freud'un gözünde uygar bir toplum, uygarlığını kurma yolunda özgürlüğün sınırsız kimliğini kırmak ve kısıtlamakla yükümlüdür; çünkü bu soy bir dünyanın egemen aktöresi, 'bastırılmış içgüdülerin' aktöresidir ve özgürlüğün başlaması için uygar aktörenin 'alçaltılması süreci'nin başlatılması gerekir." (Batur, 1987:44)

Nietzsche (1844-1900); kendini özgür insanı aramaya adanmıştır. Bu insan; dünyanın gerçek doğasını görebilen, engel tanımayan insandır. İnsanı, tüm yaşamı durmaksızın döndüren bir kum saati olarak görür. Ancak sonsuz dönüş, üst insan olmak için üstesinden geldiği bütün sorunların yeniden ortaya çıkmaları ve yeniden üstesinden gelme zorunluluğudur. Üst insana ulaşmada ki en büyük engeli, Tanrı olarak görür. Toplumların temelinde var olan devlet ve ahlak gibi konuları sorgulayıcı düşünceler üretmiştir. Düşünürlerin tamamı; yaşamı, duyguyu, sezgiyi, inancı, umudu, korkuyu özgürlüğü kısacası; doğaya ve insana ait ne varsa incelemişlerdir. Hepsi ütopyalarının savunucuları olmuşlardır. Çünkü düşünce üretmek, sorgulamak, deney yapmak ve savunmak ütopyanın göstergesidir.

Bu bağlamda; ütopyanın temelinde, evrende yaşanılanlar olmadığı, bunlara karşı alınan tavrın önemli olduğu ortaya çıkar. Çünkü bu tavır, özgür iradenin ürünüdür ve özgürlük düşüncesinin tetikleyicisi olup, insanın sahip olabileceği en değerli varlıktır.

A- Bilim ve Ütopya

Yaşam, teknolojik ve bilimsel çalışmaların hızı ile sarmalanmış durumdadır. Şaşırtıcı icatlar, keşifler, aklın sınırlarını zorlayan deneysel çalışmalar, insanı, insan zekasını geliştirirken, yaşamın sırlı ve gizemli özelliklerini açığa çıkarmaktadır. Geçmişte bilinmeyenlerin, merak edilenlerin, pek çoğu bugündür ve devamlılığı gelecektedir. Bu hızlı gelişim bir kat daha hızlı şekilde tüketilerek yaşanmaktadır. Endüstriyel gelişim, teknolojik seri icatları ile yaşamı kolaylaştırırken, kötüye kullanıldığında insan yaşamını, insanlığı tehdit eden korkutucu bir faktör olmaktadır.

İnsanlık; Jules Verne ile dünyayı dolaşmayı ya da merkezine yolculuk etmeyi dileyip, atomu Einstein' in formülü ile tanıyıp, aydınlığı Edison ile keşfedip, bilim çağını yaşamıştır ve uzay çağına geçmiştir. Bu gelişimlerle, yeni dönem başlangıçlarıyla insanoğlu içindeki, ruhundaki 'ben'ini de açığa çıkarmıştır. Bu gelişim daha da ileri gidip, klonlama tekniği ile hücre üretimi sağlanıp, kök hücre ile bilinmeyen pek çok hastalık tedavi edilip, küçük cihazlar yardımı ile dünyanın dört bir yanında haber alınıp, evren her konumu ile mikroçiplere aktarılır olmuştur. Sınırları bilinmeyen, inanılması güç bir teknoloji çağı yaşanmaktadır. Dünya, hatta evren adeta ütopyalar ve bunların gerçeğe dönüştürülme yarışında yol almaktadır.

Olması gereken; ütopyistlerin, mutlu dünya hazzının arayışında olmalarıdır. Ancak kendi kendini besleyen bilim, aynı silahı bir gün insanlığa çevireceğini ne derece bilebilirdi? Bu bağlamda; etik değerlerin, bilimsel çalışmalara yansımadağı noktada, bilim gerçek amacına ulaşmayıp, ideal bir ütopya umudu barındırmayacaktır.

Elbette ki, kendi ekseninin dışına çıkamayanlar, bilim insanı olamaz. Bilim insanı; sınırlarını zorlayıp, kişisel menfaatlerinden uzaklaşıp, insanlık adına verilen emeği ile ürün, icat, gelişim ve değişim yarattığı noktada amacına ulaşacaktır. Ancak insan; özünü, ruhunu yok etmemek için yaşamın temel dayanaklarını korumalı ve gelişimin yönünü hep iyiye, güzele ve adalete çevirmelidir.

B- Sinema ve Ütopya

Günümüz sineması, değişen ve gelişen yaşama ayak uydurarak hızla ilerlemektedir. Bu hızlı ilerleyiş, farklı anlayışta yapımların doğmasına sebep olmuştur. Geçmiş yılların en sıra dışı filmi; "Star Wars"(Yıldız Savaşları), günümüzde yerini "Yüzüklerin Efendisi" gibi filmlere bırakmıştır. Ütopyadaki bilinmezlik ve gizemli arayışın en iyi örnekleri olduğu söylenebilir. Bu bağlamda, bilimkurgu, ütopyik edebiyat ile gotik fantezinin kaynaşması ile oluşmaktadır.

“1516’da Thomas More’un ideal bir devletin nasıl olması gerektiğini anlatışı ile başlayan ütopya serüveni sanatın her alanına girmiştir. Toplum bireyciliği aştıktan sonra kendi varlığı içinde çöker ve kurtulmuş olana bireysel bir yeniden başlangıç yapma şansı verir. Ütopya materyalizmin içinde ‘bilimselliğe’ kavuştuktan, bilimsel sosyalizmin tasarımına dönüştükten sonra, metafizik ile ütopya artık birbirleri ile bağdaştırılmaz olmuşlardır. Bilim- kurguda ütopya çok metafizik gizlidir. Bilim- kurgu yazarlarının çoğu, toplumlarının adalet yapısının altını çizerken More ya da Platon’un devlet anlayışını çağrışırlar ya da toplumda teknolojik gücün önemini vurgularken, bu kez de Bacon’cu görüşe yaklaşırlar. Bilim-kurgu, günümüz insanın yarının teknolojisiyle dün nasıl yaşadığını gösterir.” (Rolof-Blen, 1995:91-123)

C- Edebiyat ve Ütopya

Dünya Edebiyatı ve Türk Edebiyatı’nın pek çok örneği doğa ve ütopya kavramlarını kitaplar ile okuyucuya taşımaktadır.

Cervantes’in (1547-1616) kendi zamanının yozlaşmış toplumuna eleştirel bir hayal gücünün zaferiyle cevap vermesi gibi, günümüz insanı da yozlaşmış bir toplumla karşı karşıyadır ve o hayata sızıp etrafı çevreledikçe, tarihin geçişine, edebiyatın tutkusuyla cevap vermek ve bunun üzerinde düşünmek gerekmektedir. Çünkü romancı, kurmaca yoluyla mantığı test eder. Kurmaca dünyada eksik olanı, dünyanın unuttuğunu, ulaşmayı umduğunu ve belki de hiç ulaşamayacağını icat eder.

O halde kurmaca dünyayı uyarılmanın bir yoludur. Ona, varolmaya devam etmek için talep ettiği rengi, tadı, duyguyu, rüyaları, duaları, azmi, inancı vermektir. Don Kişot; bu kurmaca düzen içerisinde adaleti, güzeli, iyiyi, sevgiyi arayan şövalyedir. Cervantes, kahraman Don Kişot ile okuyucuya ideal bir ütopya serüveni yaşatır.

Jack London (1876-1916), insan-doğa ikilemini en iyi tasvir eden romancılardandır. Kahramanlar; doğa ile olan vahşi mücadelede, içlerindeki doğaya çarparlar. Yazar, doğanın sanıldığı gibi vahşi olmadığını, ama insan doğasının hayvani duyguların esiri olduğunu dile getirir ve doğaya kucak açmak için, insanların insan yanlarını törpülemesinin gerekmediğini aşlar. “Deniz Kurdu” romanı, yalın keşifleri ile kişiyi ütopyaları ve doğasıyla yüzleştirir.

Franz Kafka'nın (1883-1917) zamanda çok-boyutluluğu yaşatması ile kendi zamanında gerektiği ölçüde anlaşılammış olduğu söylenebilir. Kafka, çok-boyutlu zaman yaratısını, zaman ve uzam belirlemelerinden ustalıklı kaçınarak gerçekleştirmiştir. Bu okuyucuyu kitaba bağlayan, düşündürten, kendi ile yüzleştiren ayrıcalıklı bir özelliktir.

“Kafka'nın dünyasının salt sanrılardan oluşma diye değerlendirenlere karşı çıkmak için, Kafka'yı anlayabilmenin ancak 'sağlıklı bir bilinçle olanaklı olduğu ve böylece Kafka'nın dünyasının, çizdiği görüntülerin ancak çok sağlıklı bilinçlerle kavranabilecek düzeyde sağlıklı ve gerçek olduklarıdır. Kafka, Dava'yı, geleceğin insanları yargıçların önünde salt insan oldukları için yargılanmasınlar diye yazdı. Dönüşüm'ü, bir insanın bir böceğin ezilmişliğine asla yakışmayacağını kanıtlamak için kaleme aldı; insan, öteki insanlarla ilişkileri içerisinde ufalması, böcekleşmesin diye...” (Cemal, 2000:195)

Tüm karamsarlığına rağmen Kafka'nın romanlarında her zaman bir ümit ışığı görmek mümkündür Kafka, kendi davası ile ütopyasının arayışına girmiştir. Ütopyası ise; toplumun sezemediği gerçekleri, bireyin toplumdaki güçsüzlüğünü ve yalnızlığını kanıtlamak olmuştur.

Yaşar Kemal (1923); 1950'lerin yazarlarından. Türkiye coğrafyasını tanıyıp yüreği ile yazan romancıdır. Eserlerini, döneme en uygun dil ve üslupla yazmış, en uygun toplumsal temalarla işlemiştir. O yıllarda genelde sanat ve edebiyata, özelde romana yansıyan aydınlanmacı ve kalkınmacı ütopyaların mekanı köylerdi. Köy hayatı, köy gerçeği, köylünün sorunları ve baskı ve sömürüyü konu almışlardır. İçeriği en iyi bilen ve ifade edenlerse doğal olarak, bu köylerden sıyrılıp büyük kentlere gelmiş, edebiyatla tanışmış yazarlar oldular.

Pek çok yazar bir misyon gereği sarılmıştır. Yazar, hem bu misyonu üstlenip, hem de konuyu edebiyatın içine sokmuştur. Türk Edebiyatı'nda doğayı, insan doğasını, kültürü, sosyolojik yapıyı en iyi inceleyen ve farklı bir üslup ile kaleme döken ütöplast yazardır. Yaşar Kemal, "Filler Sultanı" romanı ile ezenler ve ezilenleri, yaşamı, ideal yönetim anlayışını bir anlamda yaşama dair ütopyasını okuyucuya ilginç benzetmelerle anlatmıştır.

Dünyada, doğa ve ütöpya kavramı üzerine farklı disiplinler ve güzel sanatlar ağıısından eserler verilmiştir. Bunların bir çoğu, kendi alanında baş yapıt olmuştur. Ütöpya kavramı, 'Ütöpya' adı altında ilk olarak Edebiyat'ta adlaşmıştır. Daha sonra diğer disiplinler ve sanat alanlarının içinde yerini bulmuştur.

III. BÖLÜM

DOĞA VE ÜTOPYA ÇALIŞMASININ OLUŞUMU

İnsan, doğa ya da genel anlamıyla evren ile her noktada birbiri ile vazgeçilmez, yadsınamaz, birbirini tamamlayan ve etkileyen ilişkiler zinciri içerisinde. Bu ilişkiye kaynaklık edenler; öncelikle doğa, sonra doğayı her yönü ile merak edip sorgulayan insanın itkileri, merakı ve hayalleri olmuştur. İnsan, doğa ile yüzleştğinde önce varlığını görür, sonra özüne, beklentilerine döner. Bu ayrış tarihin her döneminde farklı biçimlerde görülmüştür ve gelecekte de boyut değiştirerek yerini bulacaktır. Bu bağlamda, doğa ile insan arasındaki ilişkinin aşamaları, tarih açısından dönüm noktaları olmuştur.

Önceleri, birçok şeyi doğaüstü güçlerle açıklamaya çalışan insanoğlu, doğaya egemen oldukça kendine güveni artmış, doğayı kavramış, ona karşı sorumluluklarını öğrenmiş ve böylece, doğa ile ilişkileri anlam kazanmıştır. İkel kabileler incelendiğinde, insanların içgüdüleri ile hareket ettikleri ve doğanın yasalarına bağımlı oldukları görülür. Çoğu zaman geçmişteki çatışmaları, alışkanlıkları, hayal gücü kıtlığı ve boyun eğme zorunluluğu yüzünden doğaya karşı bağımlı kalmışlardır. Hem doğaya, hem de daha güçlü olanlara karşı teslim olmuşlar ya da savaşmışlardır. Ancak, birkaç yüzyıl sonra insan, doğa ile savaşında ütopyasını bulmak için yola çıkmış ve yüzyılları bu uğurda harcamıştır.

Ütopya kavramı tarihsel açıdan Rönesans ile başlamıştır. 16.yy'ın ilk yarısı birbirine karşıt iki gücün etkisi altındaydı. Bir yanda, geleceğe yönelen Rönesans ile Hümanizm, diğer yanda da dinde reform isteyenlere karşı direnmeye çalışan Katolik Kilisesi'nin temsil ettiği inanç topluluğu vardı. Ütopya kavramı, bu süreç içerisinde skolastik düşünceye karşı savaş açan düşünürlerin ortaya attığı bir dünya anlayışı haline gelmiştir. Thomas More birbirine karşı çarpışan düşünceler arasından, umudunu yitirmeyen bir Rönesans düşünürü olmayı başarmıştır. More'un ütopyası; o günden bu güne akılcı ütopistlerin ilkesi haline gelmiştir. Ütopya ile doğası bozulmamış, özüne sahip çıkan, üreten, demokratik, uygar bir toplum yaratma fikri oluşturmuştur.

Düşünce dünyasının dayanağı olan ütopya, geçmişten günümüze uzanan serüveni ile yaşamın içine girmiştir. Platon, More, Bacon gibi düşünürlerin ideal toplum arayışları, düşünceleri ütopya anlayışını geliştirmiştir. Bu gelişim sürecinde geçmişin ütopyaları, günümüzün teknolojik gelişmeleri olmuştur. Dünyayı dolaşan gezginler, aya çıkan astronotlar, mucitler, dünyayı kurtaran kahramanlar, pek çok ütopyanın gerçekleşmiş oluşunun kanıtı durumundadır.

Ancak, yaşamın negatif ve pozitifleri gibi her zaman mutluluk vaat eden ütopyalarla karşılaşmayacaktır. Çığ gibi büyüyen günümüz teknolojisi, çok geniş imkanlar sunmanın yanı sıra, yabancılaşmış, saldırganlaşmış, nefret saçan ruhlar da yaratmıştır. Öyleyse insan, günümüzde nerededir ve kendini hayatın neresinde görür? Küçülen dünya ve kitle iletişim araçlarının verdiği mutluluk mudur ütopya? Yoksa, peşinden koşulan büyük ideallerin görünmeyen bedelleri midir ödenen? Görülen, sezilen olumsuzlukları, insancıl boyuta taşımaya çalışanların “mutlu dünya” ütopyaları ne boyutlarda kalmaktadır? Birey ve toplum yaşamında iyi-kötü, güzel-çirkin, teklik-çokluk, varlık-yokluk sorgulamaları döneminin başlangıcı olan çağımız; tüm bu soruların yanıtını ve sorularla “bilinç” düzeyine oturtmanın yollarını arar. Gelecek; umutlar mı, yoksa felaketler mi getirecektir? Özgürlük mü, kölelik mi saracaktır dünyayı? Önümüzdeki yüzyıl, uygarlık savaşlarına mı, sanal mutluluklara mı kucak açacaktır? Bilimsel gelişmelerin yaşama kattığı huzur ne dozda olacaktır? Bireyin kendinden, doğadan ve diğer insanlardan yabancılaşacağı bir dünya mı olacaktır? Sanat, siyaset, ekonomi, endüstri, paylaşım zinciri nasıl işleyecektir? Sevgi, güven, umut, coşku, dostluk, etik kurallar, insani değerler hangi boyutlarda zenginleşecektir? Soruların yanıtı sanatta, sanatın gizemli, derin dünyasında ve sanatçılarda gizlidir.

Yaşanılan yalnızlaşmayı ve umutsuzluğu ya da bireysel ve toplumsal mutluluğu, hayal edilen dünya düzenini, ütopyaları ile sanatçılar güzele, iyiye, doğruya taşıyacak, anlamlandıracaklardır. Gelecek, sanatçının ona bakış açısı, vizyonu, ütopyası ile zenginleşecektir.

IV. BÖLÜM

DOĞA VE ÜTOPYA KONUSUNDA ÇALIŞMALARA ÖNCÜLÜK EDEN ÖRNEKLER VE TARİH İÇİNDE ÜTOPYASI OLANLAR

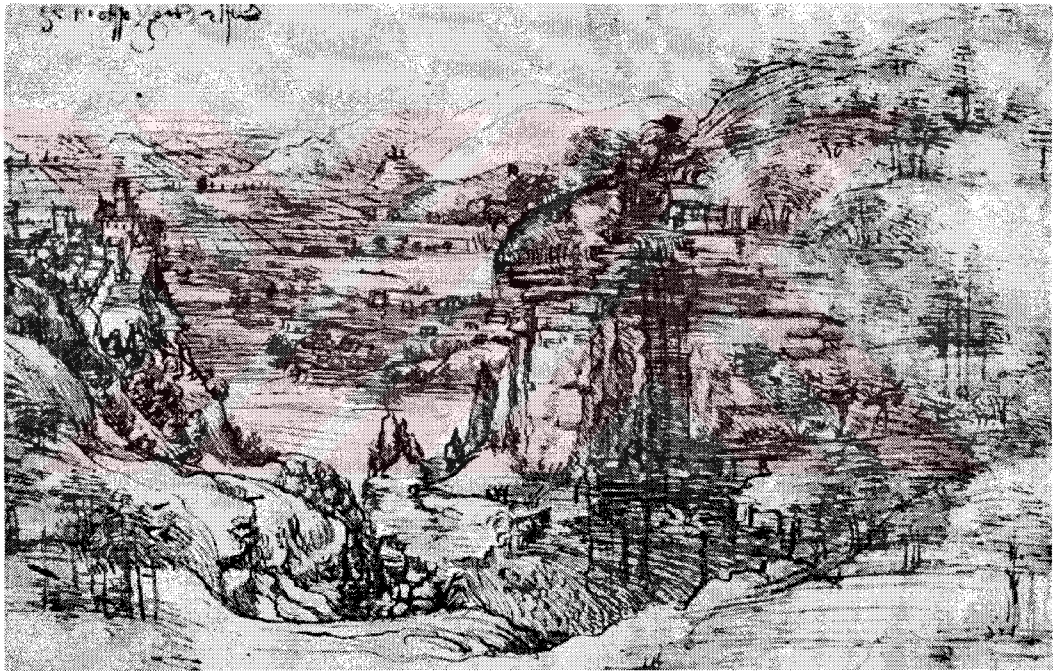
İnsanoğlu ütopyağa inanmakla, içindeki tasarımları gerçekleştirmiş olmayacaktır. Bunu, ütopyağı bilimsel ya da sanatsal bir uygulamaya dönüştürdüğü zaman gerçekleştirecektir. Kuşkusuz; umut edilen, her zaman daha mutlu ve daha adaletli bir dünya oluşturmaktır. Bu mutlu dünya kimi zaman Campenella'nın Güneş Ülkesi'nde, kimi zaman Cervantes'in yarattığı kahraman Don Kişot'un savaşı ruhunda, kimi zaman da, Malevich'in siyah karesinin tam ortasında gizlidir.

“Yapıt ile ilişkiye giren kişinin öznelliğini, bu öznelliğin belli başlı odaklarını belirleyen onun yöntemden çok yorumun ağırlığını duyurduğu noktasından yola koyulur .” (Batur 1987:17) Picasso için küplere dönüşen doğa, Van Gogh için, bir ayçiçeğinin sarısında gizlidir. Ütopyalara doğa adına onlar için pek çok yaratıya zemin hazırlamıştır. Her dönem sanatçı asıl olan doğası ile farklı ütopyalara kurgulayabilmiştir. Bu sanatçılar için vazgeçilmez bir arayış, tutku ve tavidir.

Leonardo (1452-1519): Leonardo'nun 20.yy sanatı üzerindeki etkisini sanat-ütopya-bilim arasındaki bağlantılar oluşturur. Leonardo; bilimsel ütopyalarının, sanatsal ütopyalarına kaynaklık edeceği düşüncesi ile dahiyane buluşlar gerçekleştirmiştir.

Gerçekte Leonardo'nun büyük miti bir sınırsızlık fenomenidir. Leonardo gizemli gülüşlerin ve sınırsızlığın ressamıdır, her şeyi önceden sezen, icat eden, tasarlayan, keşfeden dahidir. Doğal olarak Leonardo; döneminin zorluklarında ve kendi teknik sınırlılıklarında engellerle karşılaşmıştır. 20.yy'da Kavramsal Sanat, Arazi Sanatı ve ütopyanın öncüsü olarak dönemin taşrası ve şehir hayatının kökten değişimini araştırıp, maketler yapıp, dağlar boyunca tünel ve kazıları göstermeyi planlamıştır.

Bu verilerden hareketle, Leonardo doğayı resmederken bilimsel araştırmalarını da eklemiştir. En önemlisi doğayı hep eksiksiz bir biçimde resmetmeye yönelmiş ve hiçbir zaman betimlediğinin özünü kaçırmamıştır. Ayrıntıyla inceledikleri arasında özellikle ağaçlar ve bitkiler yer tutar. Oysa pek çok sanatçı ağaçların grift yapısı üzerinde durmayıp, onları kısmen görmüştür. Leonardo ağaç ve bitkilerin nasıl olduğundan, doğanın genel düzeni hakkında kestirimde bulunmuştur. Sorunların doğru çözümlünü yalnız Leonardo bulmuştur. Geliştirdiği sfumato tekniği en önemli buluşlarından biridir. Bir formu diğerisi ile kaynaştırırken daima izleyicinin hayal gücüne bir şeyler bırakmak, tekniğin temel özelliklerindedir.

Leonardo (1452-1519), "Kent Taslağı"

"Leonardo için resim 'bir son amaçtır'; mutlağın araştırılması, bütün sanatların bir araya getirilmesiyle deneyimin bir birleşimidir. Sanat 'felsefedir', zihinsel bilimdir; kapalılıkla beslenir, dile gelmez kızıdır, doğayı bire bir taklit etmez, ama aklın ve ütopyanın büyük yapıtını yaratmak için, hayali olanı daha soyut hale dönüştürmek için düşüncenin yarattığını gerçek kılmak ve 'başka türlü görülmeyecek olanı' görünür kılmak için doğaya öykünür. Çözümleyici resimle ressam, oluşum üzerinde ve hiçbir zaman deneyimi yapılmamış sayısız olgular kadar evrenin beden-yapı-makine üçlüsünden ileri gelen özü üzerinde egemenlik kurar." (Vezzosi, 2004:1)

Taslakta bir kompozisyon kurgusu ve bir doğa gözlemi görülmektedir. Kompozisyon yaratmak için çizimin doğruluğu ve titizliği konusunda özenli davranmıştır. Bilimsel bir araştırma için yapılmış bir kent taslağı olup, derin bir perspektif izlenimi yaratılmıştır.

Leonardo'nun bu çizimi, ütopyalarını kağıt üzerine aktarmış ve mitoloji olmaktan çıkarıp, anlaşılır hale getirmiş oluşunun kanıtıdır. Bilimsel araştırmaları, sanatsal becerilerini geliştirmiştir. Onda sanat, bilim sınırlarını aşmak demektir ve yapıtlarında her yönü ile insan zekasının aşırılıkları ve kusursuzluğu görülür.

Albrecht Dürer (1471-1528): Dürer, dünyevi güzelliğe ait konuları araştırmıştır. Bu nedenle o, toplumdaki, kendi "Ben"inden hareket edip, bizzat kendini bir problem olarak ele almıştır. Onun kendi portreleri öncelikle bu görüşünü ifade eder. Böylece o döneme değin yapılmayan bir şeyi yapan ve kendi resmini veren ilk sanatçı olmuştur.

"Dürer'in önemli buluşlarından biri, doğa görünüşlerini ve hayvanları incelemek ve çizmektir. Doğa karşısında Avrupa'da yapılan ilk suluboyalar da ona aittir. Ona göre bu peyzajlar doğa etüdü idiler. Grafiklerinin esas özelliği, çizgi formları belirgin hale getirmesidir. Ancak onun resminde katı bir biçimleme ve titizlik yansır. Bakır oymanın, iğne ile ilk kazıma baskı-resimlerini de o yapmıştır. Bu da gene onun önemli bir buluşudur ve derin baskı tekniğinin ilk örnekleri olmuştur. Dürer'in ağaç ve bakır oyma resimleri bütün Avrupa'da yayılmış, ona servet ve ün getirmişti. Bakır oyma-baskı eserlerinden 'Süvari, Ölüm ve Şeytan' adlı eseri, bunların içinde en tanınmış olanlarından biridir. Bu resim Dürer'in çok sevdiği Luther'in bir sözünden esinlenerek yapılmıştır. 'İnsanın şeytandan korkmamasını, Tanrı muhakkak çok sever' ". (Turani, 2003:384-385)

Albrecht Dürer (1471-1528), "Süvari, Ölüm,Şeytan"

Dürer, bir fantastik ve düşsel betimleme ustası olarak kendini kanıtlamanın yanı sıra, doğanın karşısındaki sabrı, sadakati eskiz ve resimlerinden anlaşılır. Dürer'in tek amacı, güzel bir doğa resmi yapmak değildir. Dini bir ütopyası vardır ve resimler aracılığı ile kutsal hikayeleri daha inandırıcı bir betimleme ile verebilmektedir.

Albrecht Dürer (1471-1528), "Çimen Demetleri"

Joseph Mallord Turner (1775-1850) : Özgürlükçü düşünceyle birlikte, Romantik sanat akımı da kısa sürede Fransa'dan tüm Avrupa'ya yayılarak, resimden müziğe, edebiyattan felsefeye kadar bütün alanlarda varolmuşlardır. Romantikler; coşkulu ütopyaalar yaratıp, bunları eserlerine yansıtmiş, böylece dönemin öncüleri olmuşlardır. Savaşan insanlar, şahlanan atlar, fırtınalı denizler Romantik sanatçıların betimlediği konulardır. Dönemin İngiliz ressamı Turner; bu dönemin etkisi ile resimlerinde sonsuzluğa uzanan buğulu atmosfer ve mekan duygusu yaratmıştır. İzleyiciye dingin değil , devingen bir izlenim sunar. Çünkü bu konularla kendi iç çalkantılarını da dışa vurabilmektedir. Turner deniz manzaralarıyla tanınmış bir sanatçıdır. Sanatçı resimlerinde fırtınalı bir denizi konu almıştır. Sanatçı, doğayla olan mücadelenin heyecanlarını yansıtmakla kalmayıp, çağdaş teknolojinin doğaya meydan okuyuşunu da irdelemiştir.

Turner (1775-1850), "Kar Fırtınası"

Turner'ın resimleri; ışık, canlılık ve güzelliklerle dolu bir dünyada geçmektedir. Resmi daha çarpıcı yapabilmek için sahneyi kusursuzca oluşturmaktadır. Bu fırtına sahnesinde, soyut sanatı benimseyen sanatçının tavrı ile bakmış, ışık, renk ve hareket etkilerini solgun renklerle resmetmiştir. Diğer resimlerinde olduğu gibi, burada da hareket içindeki coşkuyu ve heyecanı göstermektedir. Bu resim, gelenekten kopuşun örneklerinden biridir ve Romantizm'in ütopyik özelliklerini kapsar.

Eugene Delacroix (1798-1863) : Fransız ihtilali ile egemen bir görüş olan Romantizm ortaya çıkmıştır ve sanatçılar başta olmak üzere halk özgürlüğün arayışına yönelmişlerdir. Bu düşünceden en çok sanatçılar etkilenmiştir. Resimlerde neşe, heyecan, renklilik ve yabancı egzotizmi ağır basmaktadır.

Delacroix, Romantizm akımının öncü ressamlarından. Bütün eserlerinde akılda kalan hareketli anlatım dikkati çeker. Ona göre yaratış; doğayı kendilerince görmek, düzenlemek ve biçimlemektir. Bu sebeple tam anlamıyla doğaya ve gerçeğe bağlanmanın ressamı zayıflatacağını savunmuştur. Bu kanılar, onun özgür, heyecanlı ve coşkulu bir ruh hali olduğunu gösterir. Renkleri coşkun ve rahat hareketlerle tuvale aktarır.

Eugene Delacroix (1798-1863), "Halka Önderlik Eden Hürriyet"

Hürriyet adlı resimde, griler içinde havada canlanan kırmızı bayrak resmin en dokunaklı yeridir. Figürleri resmi yücelten özelliktedir. Fransız Bayrağı'nı taşıyan kadın özgürlüğün sembolüdür. Diğer figürlerden daha büyük ve heybetlidir. Görüldüğü gibi ön plandaki insanlar ve at, net gözükürken arka plan daha bulanıktır. Renk etkilerini boya heyecanı ile figürlere aktarmıştır. Delacroix, bu eserinde bir hareket duygusu yaratmıştır. Fransız İhtilali'ni konu alan en önemli resimlerden biridir. Sanatçı, özgürlük ütopyasını en etkili bu resimde anlatmıştır.

Honore Daumier (1808-1879) : Karikatürü, ironik bir üslup kullanarak, siyasi nedenlerle güzel sanatlara sokmuştur. Ancak, eğlence olarak değil, siyasi bir hiciv ile bir değer yaratmaya çalışmıştır. Daumier, yaşadığı dönemin insanlık komedyasını vurgulamıştır.

Yönetime ve yargıçlara atfen politik hicivler yapmıştır. Özellikle, kendi hayal gücünün zenginliklerinden yola çıkarak yaptığı resimlerinde iç dünya analizleri ve mimiklere yer vermiştir. Yaşamın görünen yüzünün ardındaki dramını, sefaletini, trajedisini tüm gerçekliği ile resmetmiştir.

Don Kişot'u konu alan çalışmaları ve boya resimleri modern sanatın oluşumuna katkı sağlamıştır. Don Kişot' tan esinlenip yaptığı resimlerinde kahramanlar Daumier'in psikolojik yaklaşımları ile tekrar hayat bulmuştur. Kahraman; dünyasında adaleti, dürüstlüğü, idealizmi, ütopyaı aramaktadır.

Resimde figürler siluet halinde görülür. Belki de ressam ideali yansıtırken bu belirsizliği kullanmış ve gerçeği izleyicinin vicdanına bırakmıştır. Bütün dram sanatçıları gibi Daumier'de boyayı, hamur olarak kullanmıştır.

Don Kişot komedyası, aslında bir tragedyayı yansıtır. Çürümüşlüğü anlatan bir öykü, ancak bu kadar etkileyici betimlenebilir. Toplumun kaybolan değerleri, zorbalığı, hayatın derinliklerindeki anlamı ve dünyanın en yürekli ütopist kahramanını Daumier'in resimlerinde görmek ve tanımak mümkündür. Daumier tıpkı kahramanları gibi ütopyası ile var olan ve yaşamdan, doğadan, insandan aldığı izlenimlerle yarattığı düzen arayışını resimsel dile dönüştüren bir ütopisttir.

Daumier (1808-1879), "Don Kişot"

Van Gogh (1853-1890) : “Van Gogh, ruhunda yanan yüce ateşin yanına birilerinin ısınmak için gelmesini bütün yaşamı boyunca bekleyecektir-hem de boşuna. Ama kimse gelmiyor diye ateşi beslemekten de vazgeçmeyecektir. Yalnız bırakılmışlığının bir türlü anlaşılmasının acılarını hep fırçasının ucundan tuvale dökecektir. Ta ki Auvers-Sur-Oise'daki küçük tepenin üstünde, geride modern resim sanatını bütünüyle etkileyecek bir yaratı bırakıp yaşamını kendi eliyle noktalayana kadar. Çünkü Van Gogh sahiden bütün ressamların en ressamı olmuştur, yapıtının kesin yolu ve olanaklarının kesin çerçevesi olarak resmi aşmak istememiş tek ressam. Ve, diğer yandan, resmi, doğayı temsil etmenin hareketsiz eylemini mutlak olarak aşmış tek ressamdır, mutlak olarak tek, doğanın bu dar temsiliinde dönen bir güç, tam kalpten koparılmış bir unsur fıskırtmak adına. Temsilin altından, bir hava çıkarılmıştır, ve onun içine bir sinir kapatmıştır, ki doğada değildirler, ki gerçek doğanın havasından ve sinirinden daha gerçek bir doğaları ve bir havaları vardır.” (Artaud- 1991: 40)

Van Gogh, resimlerinde yaşadığı dönemin Empresyonistlerinin kurallarını aşar. Noktalama yöntemini, renklerin tuvale bilinen şekillerde yerleştirilişlerinden ayırıp, özgün bir üslup yakalar. O zamana dek görülmemiş bir coşku ile renkleri kullanır. Van Gogh, figürlerinde de, bitki çizimlerinde de aynı etkiyi, ruhu, yaşam mücadelesini yansıtır. Onu, ayırıcı kılan işte bu yaklaşımı olmuştur. Van Gogh, Empresyonizm'in 'dışarıda her zaman, içeriden bir şeylerin varlığının görüldüğü' ilkesini, kendi içsel dürtülerini ve duyarlılığını kullanarak ileri boyuta taşımıştır ve kendisinden sonraki sanatçıları etkilemiştir.

Van Gogh'un resimlerinde, etkilenmiş olduğu Japon baskılarının izleri görülür. O, yetkin bir güzelliğin peşinde olmuştur. Derin fırça vuruşları, yalnız rengi parçalamak değil, kendinden, yaşanmışlığından, ruhundan fıskıran coşkuyu aktarmaktır.

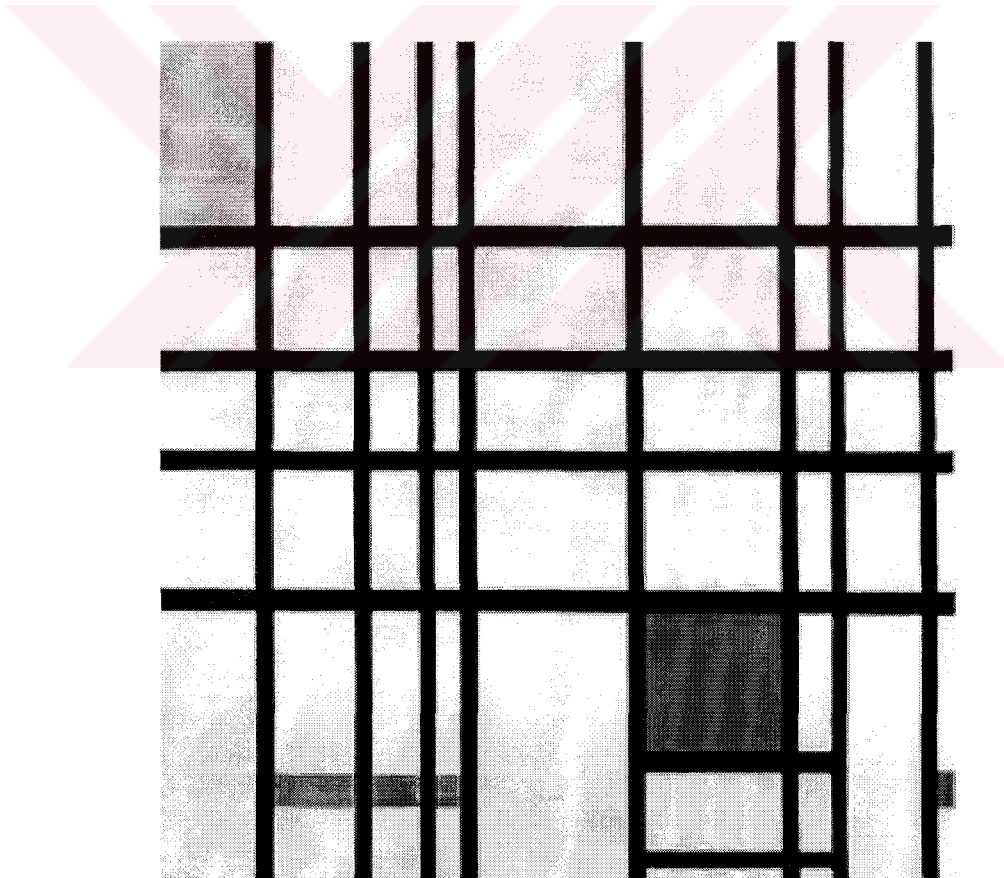
Van Gogh (1853-1890), "Mısır Tarlası"

Van Gogh, üç boyutlu gerçekliğe bağlanmayıp, doğanın bir fotoğraf gibi resmedilişi ile ilgilenmiyordu. Çizgiler yumağı, resimlerinde devingen bir görüntü yaratmaktadır. Bu renkli çizgileri, biçimleri açığa çıkarmak için kullanmaktadır. Resimleri; bilinçli bir kişiliğin, kendini çıkmazdan kurtarmaya çalışan bir sanatçının eserleridir.

Van Gogh, rengi derinlik için değil, çizgi ve ifade ögesi olarak kullanmıştır. Resimlerinde renk, onun doğa karşısındaki haykırışını ifade eder. Biçimleri karakteristiktir. Coşku kavramını, resimlerine en çok yansıtan sanatçıdır. Mısır tarlalarının kıvrak hareketliliğini, duygu yüklü portreleri, yaşam savaşı veren emekçi insanları, ayçiçeğinin coşku veren sarısını, pek çok sanatçının dikkatini bile çekmeyen nesnelere onun resimlerinde can alıcı renklerle, sanki daha önce hiç karşılaşmamış gibi görmek mümkündür. Ütopyası, yalnız belli kesimlere değil, tüm insanlığa mutluluk ve avuntu veren, samimi bir sanat anlayışı olmuştur.

Piet Mondrian (1872-1944) : Resimlerinde, doğanın zemin biçimlerini bulmak için yola çıkarak ulaştığı neo-plastik ütopyasını bu sözlerine dayandırır. “Doğanın inanılmaz büyüklüğü karşısında etki altında kalmış, onun yaygınlığını, sükununu ve birliğini tekrar anlatabilmek istiyordum. Aynı zamanda doğanın görülebilen yaygınlığının, gene onun sınırlanması olduğunu da biliyordum.” (Turani 2003:603)

Neo-plastizm, Kübizm'den etkilenecek bulduğu bir görüştür. Dikey ve yatay çizgilerin oluşturduğu denge ile ana renklerin kombinasyonundan oluşan bir sanat akımıdır. Gelişim süreci içerisinde Natüralizm'i, Empresyonizm'i ve Sembolizm'i izleyip, doğayı kopya eden resim anlayışından, inceleyen, çözümleyen anlayışa yani Kübizm'e yönelmiştir.

Piet Mondrian(1872-1944), “Kompozisyon”

Mondrian'ın ağaç ve bina resimleri incelendiğinde, bu araştırmacı ressamın bir geçiş aradığı ve soyutlama sürecine girdiği bilinmektedir. Belirgin bir başkalaşım, bir gelişim arayışı olduğu görülür.

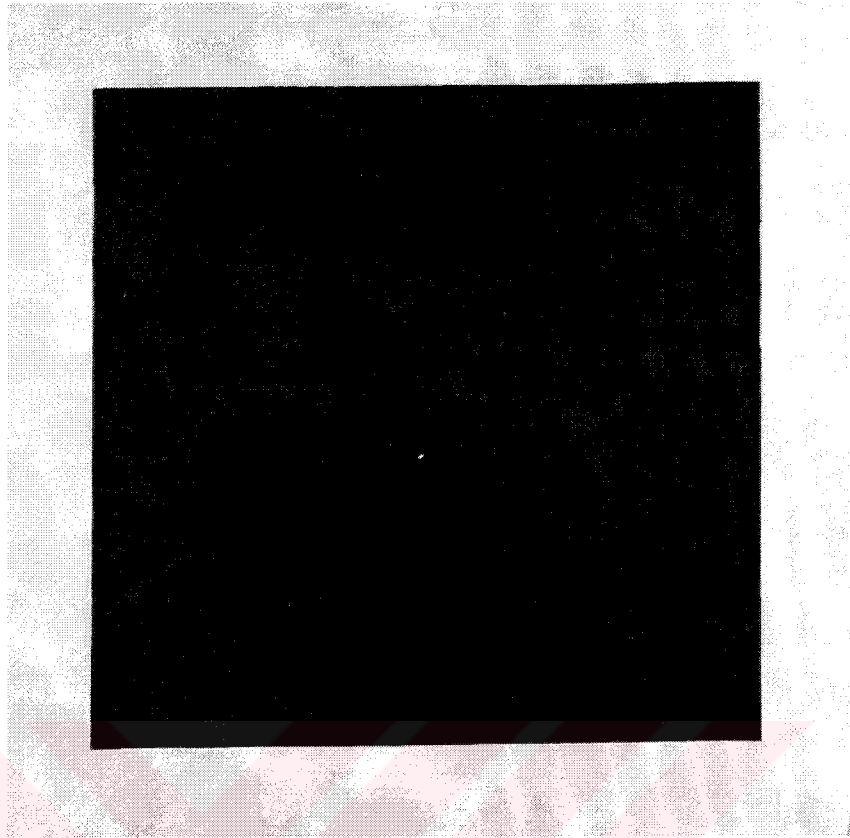
O'na göre, artık ağaç daha az ağaçtır, gerçek olan; gerçekliğin altındaki kalıcı geometrik biçimler oluşudur. Amacı, evrenin yasalarını anlatan nesnel bir sanat disiplini geliştirmektir. Mondrian'ın Hint felsefesi ve tasavvuf bilimi ile uğraşmış oluşu resimlerinde mevcuttur. Dikey ve yatay çizgilerin dengeleri ile ana renkleri saf bir biçimde kullanmıştır. Uzay derinlik olarak değil, resmin düzleminin bir uzantısı olarak, yanlamasına algılanır. Resimlerini tek tip öğelerle kurma çabası vardır. Basit bir ızgara görüntüsü oluşturup, salt renkler kullanmıştır. Bu resimde kendi plastik dili ile yaşadığı şehrin ritimlerini yansıtır.

Mondrian'ın ütopyası saf bir ütopyaadır ve çok görecelidir. Mondrian ve 19.YY arasındaki en büyük fark; onun bir uygulama ile başlaması, sonra da sanat teorisini dünyaya ve insanlığa yaymasıdır. Neo-plastizm, bir doğa görünüşünü değil, bir doğa gerçeğini anlatır.

Kazimir Malevich (1878-1935) : Malevich 1913 yılında "sanatı nesnel dünyanın yükünden kurtarma yolunda göstermiş olduğum umutsuz çabada 'kare' biçimine sığındım" diyerek sanat yaratmalarının nesnel dünyaya karşı yeni bir varlığı olduğunu iddia etmiştir.

Malevich şu sözü ile Süprematizmi özetlemiştir: "Bu yeni biçim verici bir realizmdir. Saf biçim vericidir. Çünkü dağların, göğün ve suyun gerçeği ortadan kalkıyor. Her gerçek form bir dünyadır. Ve her saf resim yüzeyi, içinde iki gözün sabit bir noktaya baktığı, çizilmiş yahut boyanmış bir çehreden daha canlıdır." (Turani, 2003:605)

Sanatçı bu yeni yaratı ile geleneksel resim anlayışının dışına çıkmıştır. Süprematistik kare ile çok tepki toplamıştır. Ancak o bir şeyin neden meydana geldiğinden çok, kanıtı üzerinde durmuştur. Bu kanıt, kusursuz bir gerçekliğin var olduğu kanıtıdır. Bunu beyaz bir düzlem üzerinde siyah kare elde ederek kanıtlamıştır. Buradan yeni bir soyut resim anlayışı açığa çıkmaktadır.

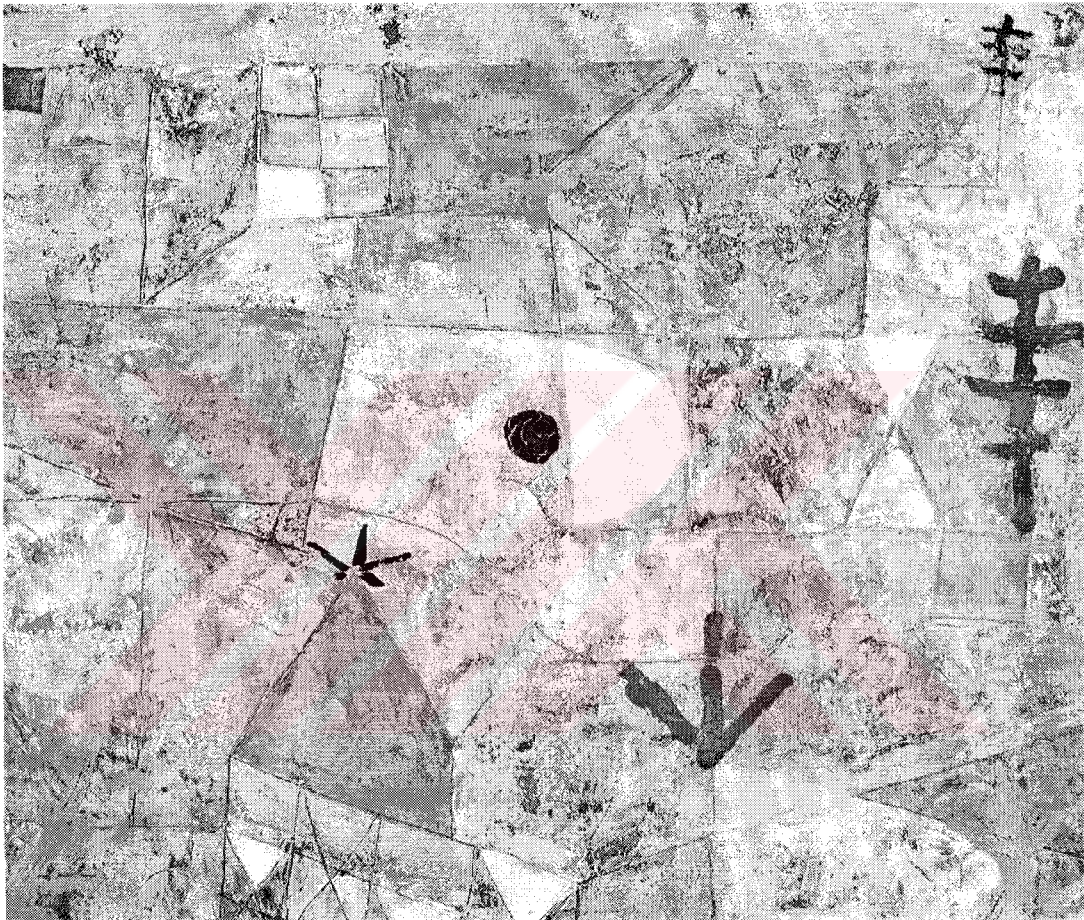
Kazimir Malevich (1878-1935) , "Siyah Kare"

Malevich, "Sıfır-Biçim" diye adlandırdığı beyaz üzerine siyah kareden söz ederken ona "zamanımın çerçevesiz çiplak ikonu" der. Soyut ve somut varlığın doğaya karşı evrendeki dengeyi sağlayan 'mutlak' olduğunu savunur. Mutlak resim, artık mutlak gerçek olmuştur. Onun gerçeği sıfır noktasıdır. Malevich, bu resmi bir başlangıç kabul etmiş ve insanlık tarihinde mülkiyet hırslarının olmadığı, çıkar ilişkilerinden, teknolojik dünyadan uzak, mutluluklara açılan bir dönem başlayacağını müjdelemiştir. Bu resim, yapıtları arasında Malevich'in ütopyasını anlatan en yalın örnektir.

Paul Klee (1879-1940) : 'Sanat görüneni kopyalamaz, görünür kılar' diyen Klee biraz şematik, biraz da soyutlamacı tarzı ile hem çocuksu, hem de lirik nitelikte resimler yapmıştır. Bu süreçte resimlerine eşlik eden müziğin izinde, kendi serüvenini ararken, ütopyasına yaklaşmıştır.

Renk, şekil, çizgi üçgeninde, psikolojinin derinliklerinde ıllıklığı yaşatır. Resimleri, yalınlık içinde yoğunluk arayışını simgeler. Van Gogh, Cezanne, Matisse gibi ressamlardan etkilenmiştir.

Çizginin, tonalitenin, ışığın farklı şekilde kullanılması adına değişik malzemelerle çalışarak denemeler yapmış; renk, biçim, doğa ve müzikle yoğrulan, mekânı yeni bir dille tanımlayan eserler ortaya koymuştur ve nesnelerin özünü ve tinsel anlamlarını kendi gerçekliği üzerinden aktarmaya çalışmıştır.

Paul Klee (1879-1940), "Bahçeler"

Klee'nin doğa ve insan ilişkileri üzerine çalışmalarında, aralarında bir takım benzerlikler ve bağlar olduğu görülür. Bu bağları sanat ve sanatçı ile ilişkilendirmiştir. Lirik tarzını imgesel öğeler ile birleştirmiştir.

Kendi deyişi ile 'bir çizgiyi yürüyüşe çıkarmayı seviyordu'. Dörtgenlere böldüğü bahçeler resminde, derinlik kaygısı taşımadan geometrik biçimler oluşturmuştur.

Sanatı, yanılsama ve doğa üçgeninin bir simgesidir. Kompozisyonun grafiksel öğeleri, renkler, çizgiler, konturlar Klee'nin zihinsel enerjisi ile oluşturduğu sanat ilkelerini yansıtır. Büyük ve küçük dörtgenler, üçgenler resme zenginlik katmıştır. Sıcak ve soğuk renkler, eğik ve geometrik şekiller, dikey ve yatay biçimler arasında bir zıtlık yaratılmıştır.

Doğadaki dengeleri, resminde biraz ironik, birazda lirik bir üslup ile ele almıştır. Resimleri zekice kurgulanmış ve nüktelidir. Klee'nin sanat yaşamındaki ütopya olgusu, bugün resimlerinde net bir şekilde görülmekte ve modern sanata derin, yapıcı izler, yaratılar bıraktığı bilinmektedir.

Jean DUBUFFET (1901-1985): İkinci Dünya Savaşı'nın karanlık günlerinden yola çıkıp, önce Avrupa, sonra dünya resmine yenilikler kazandırıp, aklın ötesine uzanan bir serüveni başlatmıştır. Her türlü, saf dışavurumu desteklemiştir. Resimlerine kum, toprak, bitki, kelebek kanatları gibi farklı malzemelerle dokular kazandırarak, yaşayan yüzeyler oluşturmuştur.

Dubuffet (1901-1985), "Memoire Tiyatrosu"

Dubuffet; resminde graffiye benzer, saf, naif eğlendirici yüzeyler oluşturmuştur. Alışıldık kaygılardan uzak samimi resim anlayışı sanatsal yaratılarını desteklemiş ve onu öncü kılmıştır. Malzemeleri ve boyayı kullanışı 'Ham Sanat' anlayışına olan yakınlığının göstergesidir. Bu resminde, tüm yüzeyi çarpıcı renkler ile şekillendirip, çocuksu figürler oluşturmuştur. Sanatçı bu özel duyarlılığı ile yapılmayanı yaparak, özgün yaratılar ortaya koymuş ve bir anlamda da ütopyasını gerçekleştirmiştir.

Adnan ÇOKER (1927): 1960'lı yıllarda, soyut ifadeci resimlerle Adnan Çoker öznel bir anlatımı yakalar. Çoker'in tek rengin ayrımlı ton değerleriyle üretilen soyut resimlerinde, dinamik bir etkileşim ön plana çıkar. Kimi zaman kalın boya dokusunun katmanlaşan kesişmeleri ve plan ayrımları gerçekleşen soyut vurgu, çoğu kez kağıt üzerine çini mürekkebiyle üretilen renk geçişleriyle dinamizm kazanan anlatımlara dönüşür. Daha sonra 1970'li yıllarda yeni bir arayışa yönelir. Rus Konstrüktivistlerden etkilenir ve özellikle Malevich'in, mekan-boşluk anlayışı ve yapısal resim hakkında geliştirdiği görüşlere katılır. Çoker, bu süreçte yapı - simetri kavramını resmin özüne sokup, öznel bir nitelik kazandırmıştır.

"Çoker için sanat, her şeye müsaade demektir. Sanat eseri, sanatçı tarafından ve başkası tarafından yaratılabilir ve her zaman gerçeği arar, gerçekliği değil. Sanat eserinin gerçekleşmesinin lüzumu olmayabilir. Düşünce ve değerleri somutlar, bunlar fikrin kavramsal ifadesi değildir. Hiçbir şey düşünemezken bu düşünemezliğin etrafında beliren düşünceler sanat olabilir. Sanat absürdü ve rüyayı da anlatır, hepsi de gerçektir. Azın değeri çoktur. Bilinen veya hissedilen ama henüz olmayanı oldurmaktır." (Küçük, Rh+Sanat 2005 Aralık:49)

Adnan ÇOKER (1927 -), "Sınırlı Boşluk"

Siyah üzerine, siyahla çözümlenen bir anlatım zenginliği mevcuttur. Görsel ve düşünsel katmanlarına katılan, döngüsel geometrik bölmelerini mor ve eflatun katmanların oluşturduğu ayrıntılar ekler. Resimde, geometrik biçim unsurları ve renk derecelenmeleri ile oluşturulan güçlü bir kompozisyon görülmektedir. Sanatçı, resimlerinin ayrıcalıklı duyarlığını yansıtır ve oluşturduğu büyük boşluklar bir ütopya arayışını simgeler niteliktedir.

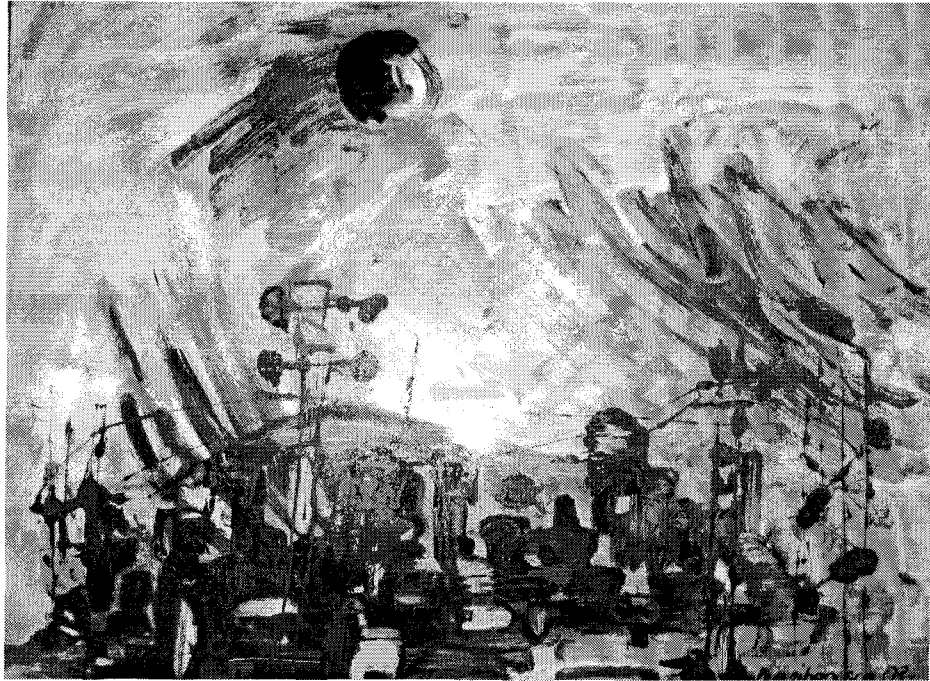
V. BÖLÜM

DOĞA VE ÜTOPYA KONUSUNUN TEMELİNİ OLUŞTURAN ÇALIŞMALAR

Tema kapsamında yapılan ön çalışmaların pek çoğu desen, tuval ya da duralit üzerine akrilik ve yağlı boya çalışmalarıdır. Resimsel arayışların başlangıcını daha çok doğa izlenimleri barındırır. İnsanın varoluşu, doğanın derinliği ve ütopyanın gizeminin oluşturduğu üçgene; sezgiler, arayışlar, yaratı, merak ve yaşanmışlık etkileri eklenerek, somut bir çalışma haline dönüştürülmek istenmiştir. Bu etkiler doğayı ve ütopya kavramını derinlemesine inceleme ve sanat nesnesi yaratma duygusu uyandırmıştır.

Araştırmacının hafızasındaki anıları, heyecanları, merakı ve o anki ruh halinin tümü harman olduğu an yaratıcı etkinlik oluşur ve sanatsal yaratı ortaya çıkar. Araştırmalar, biçimler arasında bir birlik oluşturma çabasına dönüşür . Böylece bazı resimlerde birim tekrarı özelliği gösterir. Zıtlık genellikle renkler ve biçimler arasında aranır. Bazen renkler bir birine yakın değerlerdedir, bu durumun tekdüzelik yarattığı da olmuştur. Yağlı boya ile başlayan bu serüven, kimi zaman akrilik boyanın etkileri ile de desteklenmiştir. Resimlerin her biri, bir kaynağa, sorgulamaya, yaşanmışlığa ve bir serüvene dayanır. Bu serüvenler çalışmaların raporlarında anlatım dili ile aktarılmaya çalışılmıştır. Konu, araştırmacının yaşama bakışından yola çıkıp, ütopyalarında doğanın ne şekilde varolduğuna ve birbirleri ile ilişkilerine dayanır.

Resimsel üretim sürecinde, gerçeğin göz ile algılanışının, zihinde yorumlanıp öznel bir üslup arayışı ile resme dönüştürülmesine çalışılmıştır. Bu gerçeklik doğanın gerçekliği değil, bir iç gerçekliktir. Sanatsal yaratı; zihindeki yaşanmışlık, anılar, sorgulamalar, etkiler ve ütopyalardan oluşur.

Resim 1: Nagihan Uysal, Karton Üzerine Y.B. (35x50cm.) 2003

Doğa izleniminin konu aldığı bir kent manzarasıdır. Resim teknik olarak kağıt üzerine denenmiş boylarla, yer yer inceltilek, kimi zamanda daha kalın kullanılarak oluşturulan bir dizi deneme çalışmalarından bir örnektir. Doğa kapsamında bir izlenim göze çarpmaktadır. Ancak renkler, iki rengin tonları ile oluşturulmuş olup kurmaca bir düzen arayışına girilmiştir. Fırçanın yanı sıra el ile spontane vuruşlar yapılarak içsel heyecan ve duygularla yüzeyde biçim kazandırılmak istenmiştir. Dikey ve yataylar arasında bir denge oluşturulmaya çalışılmıştır. Elde edilen sıradan bir kent izleniminden çok olası, hayal edilen, umut edilen bir yaşam alanı yaratısı olmuştur.

Resim 2: Nagihan Uysal, Duralit Üzerine Y.B (50x70cm.) 2005

Resimde kompozisyon, dağ görüntüsünü anımsatan lekeler ve onu çevreleyen mavi boyanmış bir arka fon ile oluşturulmuştur. Mavi lekelerin ağırlıkta olduğu bir doğa formu görülür. Resimde, parçalanmış izlenimi veren lekeler bir bakıma bilinç altı bir ütopya umudunu sorgular niteliktedir. Resmin üst tarafında derin bir ışığın yayıldığı görülmektedir. Işık doğanın ve rengin temel kaynağı olup, ütopyanın doğaya yansıyan yüzünü resimde temsil eder. Resimdeki çizgiler ve bunların birbirini çapraz ve dikey kesişleri devingen doğayı anlatır.

Resim 3: Nagihan Uysal, Duralit Üzerine Y.B.(50x70)2005

Yeşil sanıldığı gibi sadece doğanın rengi midir? Küçük bir çocuğun bisikletle geçerken ezdiği çimenler, bir balığın düşmanından kaçarken ardına saklandığı yosun, hızla kayanın üstünden geçen bir kertenkelenin sırtı ve elmadan çıkan kurt kadar yakınlardadır. Hazzın, umudun, bekleyişin ferahlığını sunar. Fırçanın kayganlığını, Mart ayının serinliğini, aynadan yansıyan bir çift gözü, yeni kırılmış acı çimen kokusu olur kimi zaman. Bu serüven oluşurken yeşili ve tonlarını resimsel süreçte aramaya sevk etmiştir.

Resimde bir ada yaratılmak istenmiştir. Tıpkı More'un adasındaki gibi mutlu, yalın ve adaletli bir düzenin olduğu hayal edilmiştir. Bu ada günümüz insanının barbarlığını, teknoloji savaşlarını, sanal kişilik arayışlarını barındırmaz. Çünkü evrim insan ile başlayıp, insanın olmadığı yerde de bitecektir.

Resim 4: Nagihan Uysal, Tuval Üzerine Y.B. (100x120cm.) 2004

Resim yalın biçimlerden oluşturulmuş ve ütöpik bir atmosfer yaratılmak istenmiş ve yine bir boşluk, bir ışık aranmıştır. Resimde doğayı çağrıştıran biçimler oluşturulmuş ancak farklı, renkli camlı bir gözlükle bakılmış gibi resimsel öğelere ve renklere yer verilmiştir. Mavi renk resimlerde sıkça görülmektedir. Mavi lekeyi, sıcak renkler parçalamıştır. Çünkü umudun, bekleyişin, özgürlüğün rengi olarak benimsenmiştir. Renklerde, biçimlerde parçalanmışlık görülür. Sanki bir yarım kalmışlığı, ya da tamamlanmak üzere izleyicinin gözüne bırakılmışlığı anlatır özelliktedir.

Resim 5: Nagihan Uysal, Tuval Üzerine Y.B. (100x120cm) 2004

Etrafı çevreleyen koyu bir rengin, merkeze doğru yerini açık renklere bıraktığı görülmektedir. Resimde dıştan içe doğru bir sirkülasyon olduğu görülür. Sanki bir fırtınanın habercisi gibidir. Kahve rengi ve üst tarafta ki kızıla tam kontrast olarak yeşil tonları kullanılmıştır. Yeşilin varyasyonları ile resme zenginlik ve hareketlilik kazandırılmak istenmiştir. Merkezdeki açık leke gözü kendine doğru odaklar ve bir boşluk izlenimi yaratır. Karanlığın ardından gelen bir ışığın öyküsüdür. Doğa formlarından yola çıkılmıştır. Resim, doğadaki ütopyanın derinlerde olduğunu ve her zaman bir ışık bir umut barındırdığını anlatır. Bu resim, Turner'ın resimlerindeki devingenliğe olan öykünme duygusu ile yapılmak istenmiştir.

Resim 6: Nagihan Uysal, Tuval Üzerine Y.B. (100x120cm) 2004

Bir kent; ne tam bir ütopyadır ne de tam bir gerçeklik. İnsan varlığını yaşadığı coğrafyada bulur. Kentler; karıncalar gibi emekçi; filler gibi keyifçi bir topluma karşı farklı bir bakış açısı olabilir. Doğa yasadır ve bu yasalara hizmet eden insan ürünüdür. Varlığı içinde, ütopyasını aradığı mekanda saklıdır. Yanıp sönen renkli ışıklar, insanlar gibi hayatın nefes alış verişini sunar. Bazen unutulmuş gençlik izleri yaşamda aranır, bazen de büyük kibrit kutuları yaşamı çevreler. İnsanın içinde doğasını bulduğu kent; kimi zaman çıkmaza, kimi zaman ise var oluş sebeplerine götürür. Her yer; yeni bir plastik imge, yeni bir renk, yeni bir nefes alış olur. Tıpkı doğa gibi her mekan, her coğrafya, insanı, insan doğasını sunar.

Sıcak turuncu ve sarılar arasında gezinen yeşil, mor, gri ve maviler ile bir denge oluşturulmaya çalışılmıştır. Resimler iç içe geçmiş dağlar ve bu dağların ütopik gözle görülmesi üzerine kurgulanmıştır. Mekan arayışı, çoğu zaman parçalanmayı beraberinde getirmiştir. Tıpkı insanlar gibi, dağlar da kendi içlerinde bir bütün olur. Ama bir diğeri ile karşılaştırılınca aslında bağımsız olduğu görülür. Doğa ise kimi zaman çıplak gözle görülmek istenmeyen, araştırmacının üzerine kendi arka bahçesini ilave ettiği bir kavram olmuştur. Telefon direkleri, yüksek gerilim hatları, sanki teknolojiden duyulan iğreti bir ses verirken, öbür yandan vazgeçilmezliği anlatır özelliktedir. Biçimler yer yer renk lekelerine dönüşmüştür. Ütopik yerleşimleri andıran, onlar gibi doğası ile uzlaşan, fark edilmemiş, bakir, yozlaşmamış bir varoluş simgelenmeye çalışılmıştır.

Bu resimle; arayışlar, özgürlük, özlem duyguları ve umut edilen yaşam alanı kompozisyonda toplanmıştır. Yoğun sarı ve kırmızının olduğu bir doğa izlenimi anlatılmak istenmiş ve doğadan alınan bir kent izlenimi ütopik bir dil ile yorumlanmaya çalışılmıştır. Kırmızı lekeleri dik ve yatay kesen çizgilerle bir yatay dikey ilişkisi sağlanıp, ve renklerin şiddeti, gri lekeler ile denge arayışı oluşturulmak istenmiştir. Kompozisyonda masalsı bir kent yaratmak amaçlanmıştır.

VI. BÖLÜM

DOĞA VE ÜTOPYA KONUSUNA SÜRÜKLEYEN PSİKOLOJİK SÜREÇ

İnsanın varlığını, varoluş mücadelesini ve kendini tamamlama, ütopya ulaşma umudunu kanıtlama çabası ile konu hep daha fazla araştırma, sorgulama duygusu uyandırmıştır. Her gün yeni bir şeyler öğrenmenin sevinci, beraberinde merak duygusu ve öğrenilecek çok şey olduğunu anımsatmıştır.

Doğa gözlemleri, eskizler, heyecanla gidilen seyahatler, çekilen doğa, kent, insan fotoğrafları, renge olan bağımlılık, doğanın gizemi, enginliği ve ütopyalara olan merak bu konuya yaklaştırmıştır. Bu çalışmalar bir ön hazırlık olmuş, sanatçıların doğaya bakış açıları ve ütopya serüvenleri kavramlara olan ilgiyi güçlendirmiştir. Tuval üzerine yapılan yağlı boyalar, bazen duralit üzerine akrilik tekniğine dönüşmüştür. Ancak bu arayışlar her anı telaşlı, kışkırtıcı, meraklı ve araştırmacı olmaya zorlamıştır.

Araştırmalar; insan, doğa ve ütopya üçgeninde yaşamı sorgulamayı, olumlu ve olumsuz ütopyaların etkilerine olan duyarlılığı desteklemiştir. Bu arayışlardan anlaşılan; her sanatçının yaşamı boyunca bir ütopya konu edindiği, yaşamına geçirdiğidir. Böylece oluşan sentez ile sanatçı, şiir, beste, resim, roman, heykel... gibi yapıtlar yaratmıştır.

Çalışma kapsamında, yapılan eskiz ve araştırmalar, resimsel üretime hız kazandırmıştır. Ütopya konusunun enginliği ve doğanın vazgeçilmezliği her gün yeni bir program yaratmış ve çalışmaların daha uzun soluklu olmasına sebep olmuştur.

Resimler kaynağını doğa gözlemleri, ütopik masallar ve romanlar, bilimsel gelişmeler, teknoloji savaşları kısacası; insan, doğa, ütopya ilişkisinden almıştır. Ütopya kavramı serüvenin göstergesi ve bir anlamda anahtarı olmuştur.

Yaşamın zaten başlı başına bir ütopya olduğu inancı içinde farklı olguları, kültürleri, inançları, hayatları, umutları ve dolayısı ile renkleri barındırdığı düşüncesini doğurmuştur.

Renklerdeki iç içe geçmişlik bu farklılığa dayanır. Resim yüzeyindeki parçalanmışlık ile arayış ve bekleyiş duyguları anlatılmak istenmiştir. Tıpkı ütopya gibi hep bir tamamlanma umudu barındırır. Bu umut ile ütopyik mekanlar oluşturulmuştur. Alışılmış peyzajlardan uzak, sanki hiç gidilmemiş, hep ertelenmiş ve bir umut olarak kalacak bir yerin arayışları vardır. Bu ütopyik mekanda yeni bir dünya yaratılmak istenmiş, ya da var olan ütopyaların olumlu ve olumsuz yanları resimsel olarak çözümlenmeye çalışılmıştır.

Özgürlüğün en büyüğünün sanatta gizli olduğu inancı, resimsel itkiyi güçlendirmiştir. Bu arayışta özgürlük ve tutsaklık arasındaki geçişler, umut ve kaygı gibi çelişkiler doğurmuştur. Bir takım organik ve inorganik biçimler, bitkisel motifler ya da ütopyalardaki gizli kahramanlar konu edilmiştir. Çizgi ile hareket oluşturarak, resme bir devinim kazandırılmaya çalışılmıştır. Resimlerde mekan ve diğer parçalar kendine özgü, düşsel bir biçimde yorumlandığı için kurmaca; özgürlük, kurtuluş, umut gibi ideali aradığı için ütopyik bir etki oluşturmaktadır.

Konunun enginliği zaman zaman zenginlik katsa da, genel bir kavramı özele indirgemek, iç ütopyalarla yüzleşmek duygusunun sıkıntıya soktuğu da görülmüştür. Sınırlama gerekliliği duyulmuş ancak, doğa ve ütopya gibi iki ana kavramın, temelini sınırsızlığa dayandığı sonucuna varılmıştır. Böylece, geniş bir açı ile konu ele alınmıştır. Bu bağlamda, plastik açıdan yaşanan sorunların yanı sıra konunun genişliği açısından da sıkıntılar yaşanmıştır. Ancak diğer taraftan bu genişlik zihinsel yetileri zorlamış ve araştırmacının çok okuyup, sorgulama sürecini yaşamasına sebep olmuştur.

Böylece; sanatsal mantık hep kurmaca bir mekan, yaşamın teknolojik ütopyalarının etkileri ve özlenen umut edilen bir düzen arayışını tıpkı umutların renkliliği gibi renk, biçim, mekan, motif ve çizgi gibi elemanlarla sorgulamak istenmiştir.

Bu kavramlara diğer disiplinlerin bakış açıları araştırılmış ve özellikle diğer sanat alanlarının derinlemesine incelenmesi gerektiği inancı gelişmiştir. Geziler, izlenen filmler, okunan şiirler, dinlenen müzikler, insanlar, yüzler, farklı kültürler çalışmalara kaynaklık etmiştir. Her dönem okunan ama temeline inilemeyen bazı dünya klasikleri, başucu kitabı olmuştur. Tuvalin önünden atı ile geçen kahraman ütöplast Don Kişot, resimleri eleştiren ruh deneycisi Kafka, yeni ütopyalar üreten Leonardo zaman zaman danışılan, yardım istenilen olmuş ve tüm bu ütöplastler resimlerin akışına katkıda bulunmuşlardır.

Çağlar boyunca insanlar mutlu dünya hazzının peşinden koşmuş ve amaçları için her şeyin hep daha iyisine yol almışlardır. Ütopyalar incelendiğinde, temelinin adalete dayandığı ve hakların eşit bölüşüldüğü yer olarak görülür. Bu umut insanları yaşama bağlamıştır. Sanatçı; önce doğaya, insana, yaşama bakar, sonra ütopyasını düşler, kurgular, emek verir ve yaşar. Görülen ya da görülecek olan her nesnenin olayın ya da olgunun bir ütopya serüveni olduğı sonucu çıkar. Böylece anlaşılır ki sanatçı ütopyası ile var olandır ve yaşanılan her gerçeklik bir ütopyanın kanıtıdır.

VII. BÖLÜM

DOĞA VE ÜTOPYA ÇALIŞMASI SÜRECİ İÇİNDE YAŞANILAN GELİŞMELER, SORUNLARIN ÇÖZÜMÜ VE ÇALIŞMALARDAN ÖRNEKLER

Resimlerde ütopya temasının hayali çıkışları ile ütopyik mekanlar yaratılmak istenmiştir. Ütopya kavramı, içinde fantazyayı barındırdığı için içsel dünyanın tüm duyarlılığı sorgulanmış, plastik elemanlar ile çözümlenmelere gitmek amaçlanmıştır. Nesnelere içinde doğa formları, ütopya arayışlarını çözümler nitelikte olduğu için tercih edilmiştir. İçerik ve biçim sorunları her bir resimde ele alınmış ve çözüme giden yolda birer basamak olmuştur.

Doğa ve ütopya konusu düşünsel açıdan çok fazla malzeme sunmuştur. Ancak; bu düşünsel zenginliğin biçimsel karşılıkları ile ilişki kurmak, tuvale yansıtılabilmek boyasal açıdan zorluklarla karşılaşılmasına sebep olmuştur.

Renkler ütopya kavramı ile beyinde canlılık çarpıcılık, vurgu hissi uyandırmıştır. Ancak tuval üzerinde renklerin şiddetinden kaynaklanan sorunlar, çarpışmalar yaşanmış ve yer yer denge arayışları, boşluk yaratmaya çalışmak ve sembol arayışları nedeni ile kurgularda hatalar yapılmıştır. Akrilik boya ise çabuk sonuca ulaşmada kurtarıcı olmuştur. Uzun yıllar üzerine çalışılabilecek bir konu oluşu, araştırmacının teorik ve uygulama çalışmalarını her yönü ile desteklemiştir.

Çalışmalar; yaşama, insana, geçmiş ve günümüz sanatsal ve bilimsel gelişimlerine olan ilgiyi artırıp, ütopya edinmeyi misyon haline getirmeye sebep olmuştur.

Resim 7: Nagihan Uysal, Duralit Üzerine Y.B. (100x120cm.) 2006

Gökyüzüne doğru yükselen büyük kırmızı bir dağ izlenimi dikkat çekmektedir. Gökyüzü ile katmanlara ayrılmış bir yükseklik, yücelik, zirve, umut kısacası, ütopya arayışını dile getirir bir özellik yaratılmıştır.

Resimde kırmızının şiddetinden yararlanılmış ve ütopya kavramı ile kırmızı renk özdeşleştirilmiştir. Mavi ise umudu, arayışı güçlendirmiştir. Mavi ve kırmızının dağılımının eşit oranda oluşu ile devingenlik azaltılmaya çalışılmıştır.

Birbiri ile ilişki içerisinde renkler kazandırmak ve tuval üzerinde farklı bir plan ilişkisi yaratılmak istenmiştir. Böylece plastik açıdan organik bir bağ oluşturulmaya çalışılmıştır.

Koyu mavi şerit üzerinde arka arkaya yürüyen bir grup melek silueti görülür. Adaleti ve mutlu dünya arayışında olanların direnişini anlatılmak istenir. Sembolik figürler bir ütopya serüveninin savaşçıları izlenimi taşır. Özellikle, göçebe kültürler dağı; kutsal bir varlık, Tanrı'ya yaklaşıma inancını doğuran yeryüzü şekli olarak kabul eder. Bu semavi görüntü, mavi şeritlerle sarmalanmıştır. Nesnelerin çevrelenmesi ile oluşan koruma isteği, konu bağlamındaki resimlerin tümünde işlenmiştir. Amaç özerk olabilme, yani ütopyanın enginliği, bağımsızlığı ile bir tutkuya, emeğe bağlı oluşu ve onu muhafaza edebilme arasındaki çelişkiyi doğurur niteliktedir. Gökyüzünde yürüyen melekler sembolik bir motif niteliğinde olup, figürlerin kişiselleştirilmesidir ve ütopyistlerin misyonuna öykünür bir özellik taşır.

Resimlerde gerçeklik kaygısı hiç güdülmemiş daima bireysel bir serüven, bakış açısı, izlenim, gözlem, duygulanım ile resimsel üretim sağlanmak istenmiştir. Bu resim; dünyanın başka bir boyutunu, görünmeyenlere duyulan özlemi, bekleyişi ve umudu anlatır.

Resim 8: Nagihan Uysal, Duralit Üzerine Akrilik (100x120cm.) 2006

Bir biri ile yan yana ilişki içerisinde görülen bir grup boru kompozisyonu resmi, ön plandan arka plana taşır. Bir yere yetişmeye çalışır gibi devingen bir duruş sergiler niteliktedir. Kırmızı ve sarının sıcak uyarıcı etkisine karşı gri, mavi ve siyah ile doyurucu bir denge oluşturulmaya çalışılmıştır. Akrilik boyanın hızlı çalışmayı gerektirşi resimde coşkuyu, bekleyişi, içsel çarpışmayı, telaşı tetikler durumdadır. Bu sarmal hareketlilik bir heyecan, merak, duygusu uyandırır ve gözü sürekli bir hedefle ya da bir yere ulaşma arzusu ile karşılaştırır.

Borular üzerindeki çizgisel hareket, kesiştiği noktada büyük kırmızı leke ile resimsel hareketlilik durağanlaşır. Dikey formlar bu lekeyi delip geçme, arama, sorgulama, araştırma, merak duygulanımları ile oluşturulmuş bir çalışmadır. Kompozisyon, organik ve inorganik formların ilişkisi ile oluşturulmaya çalışılmıştır .

Bu resim doğa gözlemleri esnasında bitki seralarından alınmış bir izlenimin resimsel yorumlanmasıdır. Ütopyaya giden yolun ve amacın, üretim, kazanç olduğu düşüncesi; bu sera kümelerinin çizgisel ve biçimsel etkileri tuvalde bütünleştirme isteğini doğurmuştur. Geçmişte doğada görülen her tarımsal faaliyet, insan ürünü idi. Ancak günümüz koşulları ve endüstriyel çalışmalar insana olan ihtiyacı azaltırken, insan ütopyalarını daha üst düzeylere ve büyük kütlelere taşımıştır. İnsan daha fazlayı, daha iyiyi, daha güzeli aramaya koyulmuştur. Bu düzenek ellerin, dokunmanın, emeğin yani insanın ürünüdür. Bu sebeple büyük kırmızı lekenin üzerinde sarı bir el baskısı denenmiştir.

Bu yaşamsal faaliyetler; fazlaya, büyüğe olan koşuşturmaca içinde sanatın beklentilerini, çözümlerini, üslup arayışlarını artmıştır. Resim, doğa ve yaşamdan beslenen ütopya serüvenlerinden biri ile yola çıkılarak plastik çözümlere nasıl ulaşılacağı ya da sıkıntılarla nasıl yüzleşileceğini ifade eden bir çalışmadır.

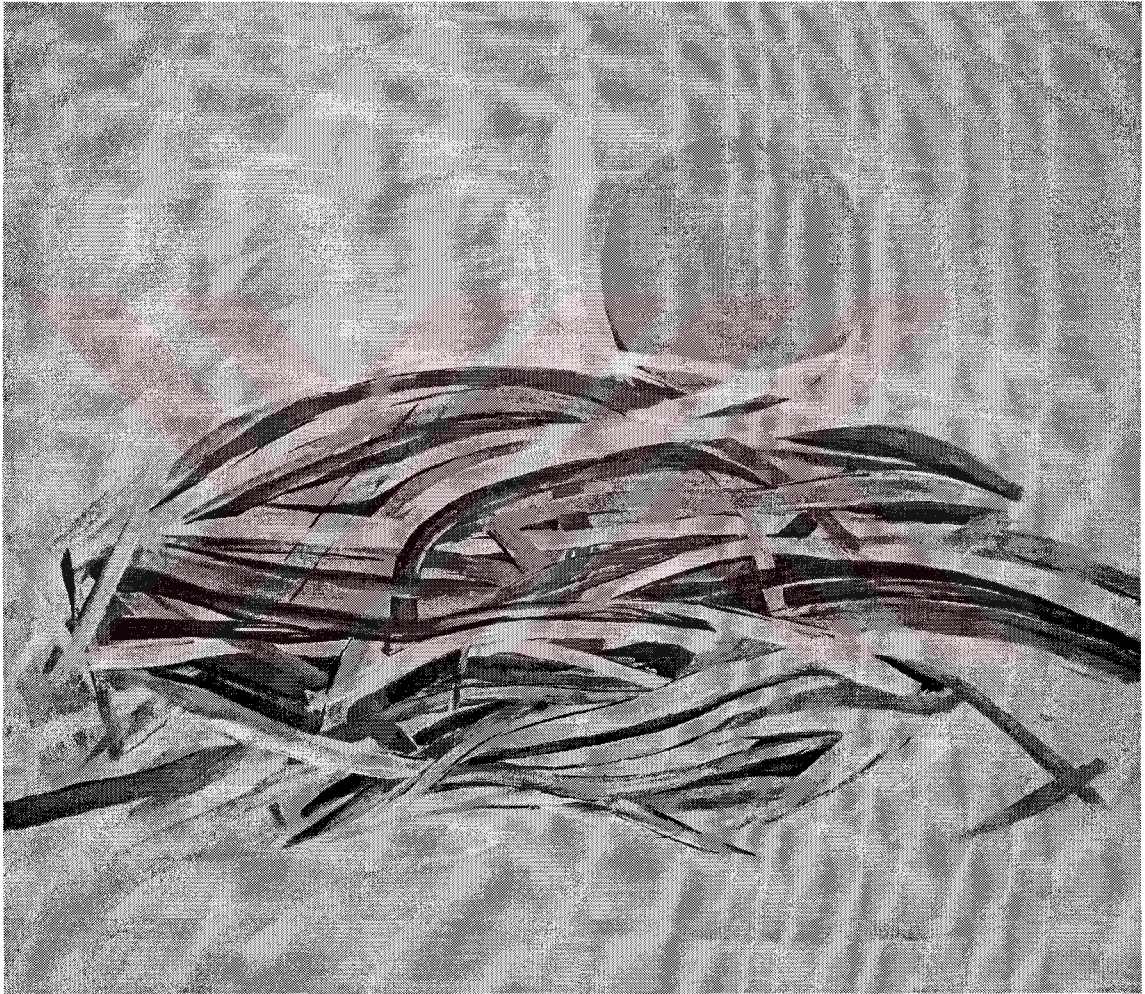

Resim:9 Nagihan Koca Uysal, Duralit Üzerine Akrilik (100x120cm.) 2006

Sarı bir fon üzerinde, önden arka plana doğru, hareket eden sarmal biçimler resmedilmiştir. Bu biçimler, doğa gözlemlerinden alınan eskizlerden oluşturulan çalışmadır. Balık ağlarının kara parçası üzerindeki boş, beklentili ve yığıntılı görünümü resimsel bir itki yaratmıştır.

Resimde, renkler çok şiddetli kullanılmış ve karmaşık bir görüntü sergiler niteliktedir. Sarmal biçimler, mavi lekeye doğru ilerleyip, o noktada tıkanmış izlenimi vermektedir. Sarı renk, canlılığı, sıcaklığı, neşeyi, verimi ve bereketi simgeler. Bu renklilikte umutlu, coşkulu bir arayıştan doğan yaratı sürecinin telaşı kullanılmış ve böylece; yer yer olgunlaşmamış etkiler bırakmaktadır.

Boş ağların üzerinde görülen mavi balık biçimleri ironik bir görüntü simgeler. Yaşamın her alanının bir ütopyayı içinde barındırdığı, özellikle doğa yaşamı, ya da kırsal yaşamın umutlu bekleyişlerle dolu olduğunu anlatmak için yapılmış bir resimdir. Yer yüzünün her bir coğrafi alanında, bütün insanların bir ütopyası, bir mücadelesi vardır ve olmalıdır düşüncesi resimsel üretim sürecine kaynaklık etmiştir.

Resim 10: Nagihan Uysal, Duralit zerine Y.B. (100x120cm.) 2006

Resim, pek çok renkli Őeridin kıvrımlı hareketi ile oluşmuş bir kompozisyonudur. Geniş sarı bir zemin kullanılmış, doğadan alınan bitkisel motiflerin zihinde ütopik bir mekana dönüştürülmesi isteği ile düzenlenmiştir.

Bu organik motif yorumları, geniş sulak alanlardaki sazlıkların dağılmış, sezonunu tamamlamış, pes etmiş görüntüsünden yola çıkılarak yapılmıştır.

Sıcak ve etkili turuncu bir güneşin heybetli duruşuna zıt hareketli, yeşil ve mavi gibi soğuk renkler ile denge sağlanmaya çalışılmıştır. Sıcak renkler canlılığı, hareketi, yaşamın devingenliğini, ütopyaaya olan süregelen bağıllığı ve coşkuyu sembolize eder. Form, renklerle olan ilişkisine göre değişiklik oluşturmaktadır. Bu düzende derinlik arayışı, yalnızca tuvalde değil, aynı zamanda anlamındadır. Lekesal alanlar yaratan döngüsel çizgiler kullanılmıştır. Yatay katmanları, renk şeritlerinin düşey ve kıvrımlı uzantıları kesmektedir.

Resimsel elemanlar merkezde bir yumak gibi toplanmış ve iç içe geçmiştir. Bir birine benzeyen formların büyük, küçük, kalın, ince, koyu açık değerleri aranmış ve zemin ile biçim arasında bir ilişki oluşturulmak istenmiştir. Arkadan öne, açıktan koyuya, büyükten küçüğe gibi bir sıralamanın kaotik bir görüntüsünü sergiler niteliktedir. Arkadan doğan büyük turuncu güneş, karmaşayı dindirici, ferahlatıcı, mutluluğun bir habercisi olarak resimlenmek istenmiştir. Güneş, insanı mutlu eden, aydınlatan, ürün veren, bereketi sağlayan, doyuran dolayısı ile yaşam veren kaynak oluşu resimde ana eleman olmasına sebep olmuştur. Geçmişten günümüze sanat yapıtlarına konu olmuş güneş; batı ve doğu felsefelerinin ana teması olup bu resmin çıkış noktası olarak görülmüştür.

Bir başka deyişle; bu resim More, Campanella, Platon ya da Bacon ütopyaalarının düşünsel ve düşsel etkileri ile sorgulanıp, araştırılıp bu yorumların bıraktığı izlerin etkisi ile oluşturulmak istenmiş bir güneş ülkesidir. Ütopya, umut , zenginlik, enerji arayışı amaçlanmıştır.

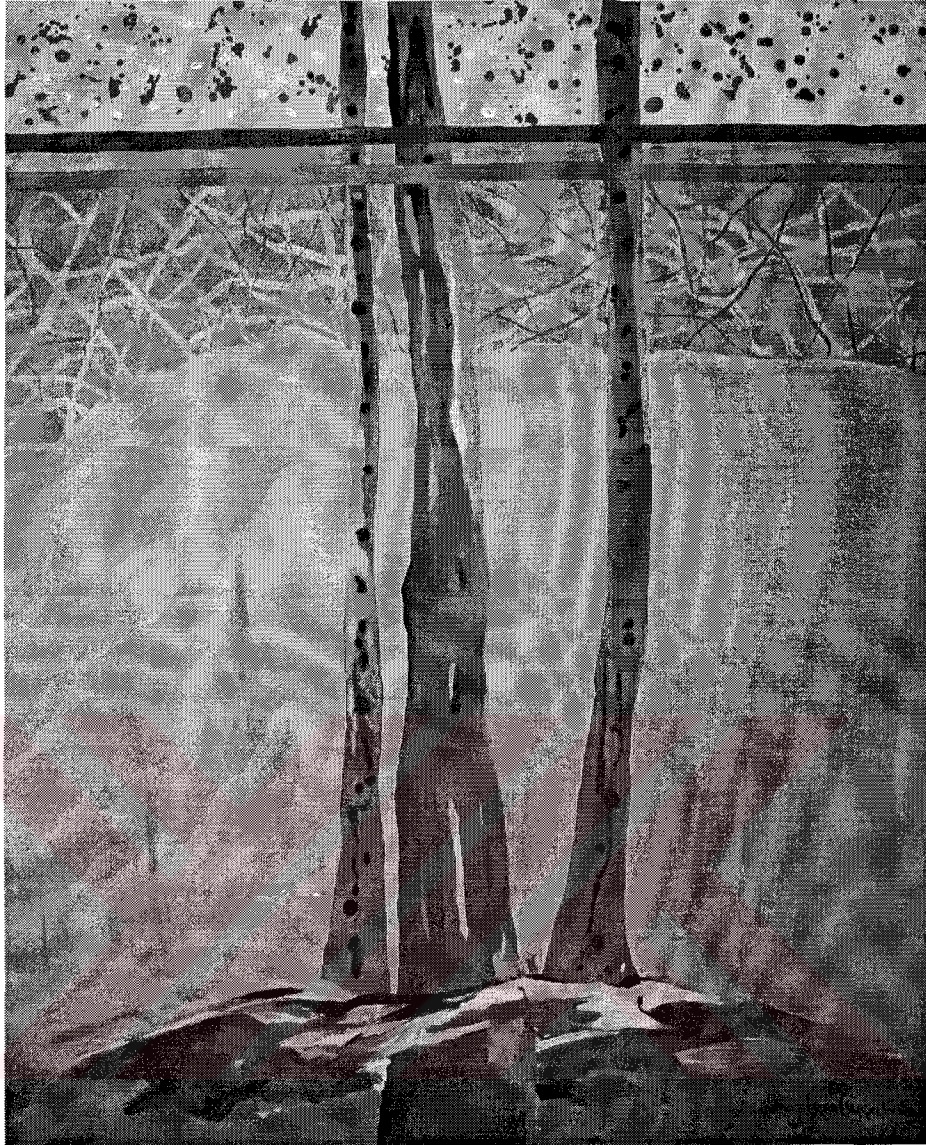
Resim 11: Nagihan Uysal, Duralit Üzerine Y.B. (100x120cm.) 2006

Büyük mavi bir dağ ve önünde duran kurumuş, siyah bir ağacın ilişkisi ile oluşturulmak istenmiş bir resimdir. Dağ, diğer resimlerde olduğu gibi yükseliş, umut, yücelik gibi kavramaları içinde barındırır. Büyük mavi biçim, kırmızı lekeler ile parçalanmış ve bir anlamda da renk açısından dengelenmiş bir görüntü yaratılmaya çalışılmıştır. Çünkü, kırmızı çok şiddetlidir, mavilikler ile fondaki gri renk durağan bir görüntü oluşturmak için kullanılmak istenmiştir. Resimde ağacın siyah ve kurumuş görüntüsüne tezat, dallarında renkli çiçekler görülmektedir. Bu baharın işareti olup, mutluluk habercileri yaratılmak istenmiştir.

Yaşamın içinden sunulanlar her zaman beklenilene karşılamadığı için doğanın kendi içerisinde bir çelişki doğurduğu inancı gelişmiştir. Bu durum, kimileri için boyun eğmeye sebep olsa da, yapılması gereken direnmek, yılmamak, çalışmak olmalıdır.

Çünkü yaşam, sınırsız zenginlikler sunar ve insan, bunu ancak görebildiği, hissedebildiği ölçüde alır ve özümser. Bu resimle anlatılan insanın yani bir anlamda da yaşamın özünün ütopya inancına dayandığıdır. Çünkü; inanç, umut ve emek her zaman pozitif sonuç doğuracaktır. Olumsuzlukları güzele çevirmek, çoğu zaman insanın elindedir. Sanal mutluluklar ve endüstriyel çağın kararttığı doğa güzelliklerini yani yaşam alanlarını yine çiçeklendirmek, renklendirmek, bahara çevirmek insanın ütopyaları dahilindedir. Bu ütopyalar dünyanın en bereketli, en kışkırtıcı, en adaletli hayalleri olabilir.

Resim 12: Nagihan Uysal, Duralit Üzerine Akrilik (120x140cm.) 2006

Resimde yaratılan pek çok görsel öge ile doğanın özündeki şiir sorgulanmak istenmiştir. Renkler canlı, coşkulu ve heyecanla yüzeye sürülmüştür. Kırmızı resimlerde çok şiddetlidir. Çünkü tema bu rengi çağırır. Yeşil bir arka fon üzerine kırmızı biçimler kullanılarak zıtlık yaratılmak istenmiştir. Resimlerin genelinde bir parçalanmışlık izlenimi görülür. Bu parçalanma çoğalmanın bir göstergesidir. Yükseliş daima ütopyanın habercisi olduğu inancı ile biçimler resmin dışına taşırılmak istenmiştir. Resmin üst bölümü şeritlerle ayrılmıştır. Bu izole edilen kısım ile ütopyanın başlangıcı temsil edilmek istenip, resimsel süreçte umut ve arayış kavramları bütünleştirilmeye çalışılmıştır.

Resim 13: Nagihan Uysal, Duralit Üzerine Akrilik (100x120cm.) 2006

Resimde mavi geniş bir lekenin önünde, bir birine bağlanmış uzun biçimler yaratılarak, kenetlenme, birleşme, kucaklaşma duyguları anlatılmak istenmiştir. Mavi lekenin şiddetini, biçimlerdeki sarı ve turuncu renkler ile dengeleme isteği amaçlanmıştır. Arka fonda oluşturulan kelebek figürü özgürlüğün, güzelliğin, baharın ve mutlu dünya hazzının habercisidir. Büyük ütopyaların temelinde, daima mutlu, adaletli ve eşitlikçi bir düzen anlayışı barınmaktadır. Bu resim ile, More'un adasındaki gibi mutlu dünya oluşturma ilkelerinin bileşkesi yaratılmak istenmiştir.

Resim 14: Nagihan Uysal, Duralit Üzerine Akrilik (100x120cm.) 2006

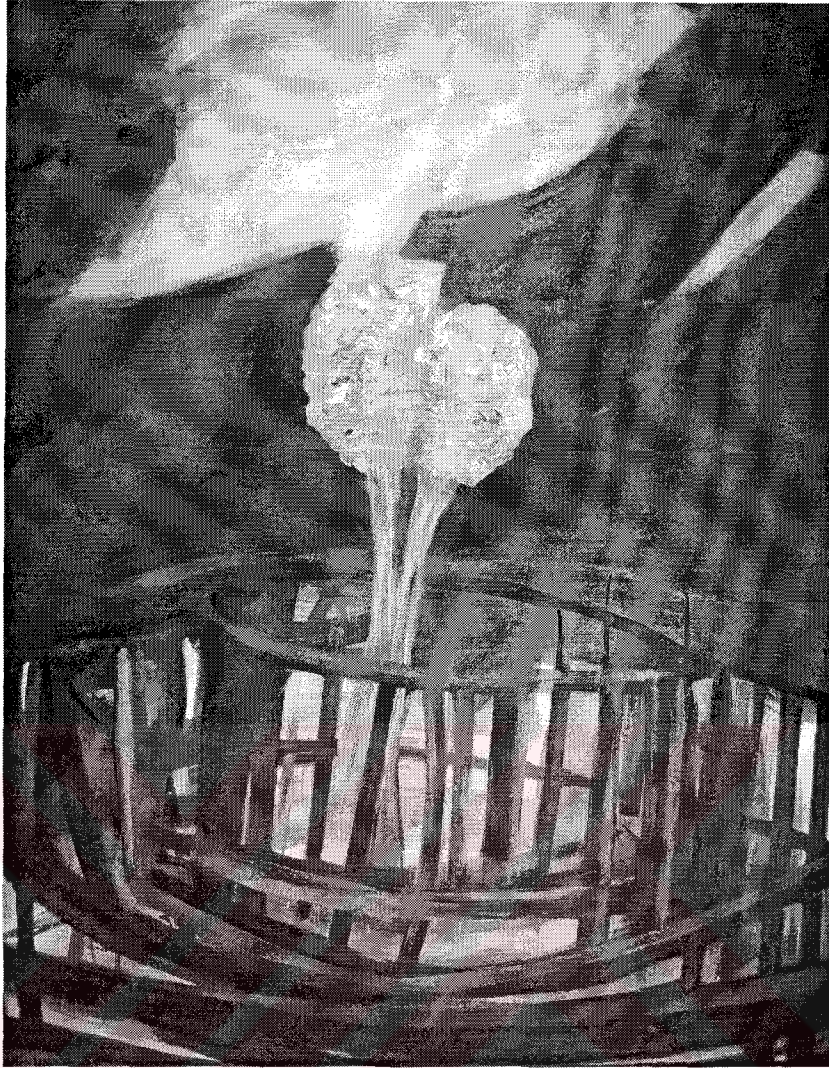
Resim; ön planda bir kütleye dayanıp, uyuyan bir çocuğun yalnızlığı, terkedilmişliğine karşı dünyanın acımasız yüreklerine inat arkada doğan güneş ile gecenin karanlığından çıkan umut anlatılmak istenmiştir.

Figür, büyük bir boşluğun önünde şekillenmiştir. Çocuk sanki bir palyaço ya da soytarı gibi renkli ve komik giyimlidir. Bu eğlence insanların gerçekte hüzün dolu yaşamlarından etkilenerek yapılmıştır. Ancak figür çocuktur ve yaşamdan çocukça umutları, bekleyişleri vardır.

Gecenin mavisi yüzünün ve bedeninin her yerine yansımış soğuk, üşümüş, ürpertici bir etki yaratmıştır.

Gökyüzü, parçalanmış mavi renk şeritleri ile kaplanmıştır. Bu maviye kontrast olarak turuncu bir güneş umudu, aydınlığı simgeleyen bir motiftir. Arka fondaki beyaz boşluk figürün hareketi ve renkliliğine tezat olarak yapılmak istenmiştir. Hareket anlık, tiyatral bir görüntü sergiler ve bir iç hesaplaşmayı, benlik, etik değerler sorgusunu kişiyle yüzleştirip, insani bir mesaj verilmek istenmiştir. Resim sosyal olaylara dikkat çekme kaygısı taşımaktadır. Ütopya arayışını izleyiciye bırakıp, “Bir çocuğun ütopyası ne olmalıdır?” sorusunu herkese yöneltmek istemektedir.

İnsanlık, içindeki çocuğu uyandırmalı, onu tanımak için kendine fırsat vermeli ve kontrolsüz, naif yönlerini yaşamına sokmalıdır. Bu yaşama karşı duruş ile, mutlu dünya arayışında büyük bir atılım olacağı inancı resimsel üretime destek olmuştur .

Resim 15: Nagihan Uysal, Duralit Üzerine Y.B. (100x120cm.) 2006

Mavi büyük bir zemin üzerinde, çizgisel motiflerle bir mekan yaratılmaya çalışılmış ve sanki mekan ve biçimler birbirlerinden kopmadan biçimlendirilmek istenmiştir. Mavinin farklı tonları araştırılmış, açık ve koyu tonlar ile resimde derinlik oluşturulmaya çalışılmıştır. Ön planda görülen çizgisel mekandaki boşluk içine, bir çift çiçek yerleştirilmiş ve gökyüzüne uçacakmış gibi zemine dayandırılmamıştır. Üst taraftaki beyaz leke izleyiciye bir haber getirircesine bir bekleyiş, adeta insanın, insanlığın içindeki boşluk ve serzeniş anlatılmak istenmiştir.

Bu resim, bu temaya öncülük ederken, resimsel motif olarak yayla çiçeği kullanılmıştır. Çiçek kutsal bir nesne gibi çevrelenmiş, izole edilmiş bir görüntü sergiler. Bu çevrelemeden oluşan mekansal boşluk insanın iç dünyasının, bilinmezliğinin, düşsel sınırsızlığının, varlık sebebinin ve arka bahçesinin bir parçasıdır.

İnsan düşündüğü, duygulandığı, varlığını sorguladığı, kendini gerçekleştirdiği oranda vardır ve var olacaktır. Resim, bir ütopyanın göğe yükselişini, gerçekleşeceğini ama bu aşamada ise bir şeylerin uçup gidebileceğini anlatıp, düşünceye sevk etmek istenmiş, bir plastik ve psikolojik sorgulama süreci yaratılmaya çalışılmıştır.

Resim 17: Nagihan Uysal, Duralit Üzerine Akrilik (120x140cm.) 2006

Resim; kırmızı lekenin önündeki bir biçimi yükseltip ve bu biçimi bir boşluğa dönüştürmek isteği ile yapılmıştır. Sonsuzluğa doğru giden ütopya arayışları sorgulanmış ve bu verilerle bireysel bir sonsuzluk, boşluk, yükseliş görüntüsü yaratılmak istenmiştir. Ancak; bu sonsuzluk izlenimi ile, bir bitiş değil, bir başlangıç, yeniden doğuş, varoluş ve aydınlık bir dünyaya açılma isteği uyandırılmak istenmiştir. Bu şiddetli arzu, kırmızının yoğunluğunda aranıp, hareketli fırça sürüşler ile süregelen bir döngü oluşturulmaya çalışılmıştır.

Tablo-17: Nagihan Uysal, Duralit Üzerine Akrilik (120x140cm.) 2006

Artan teknolojik ve bilimsel gelişmeler insan aklının sınırlarını zorlar niteliktedir. İnsan ise bugünkü gelişmeleri, geçmişte kendine ütopya edinmiştir. Ancak bu yükselişin ne derece bir mutluluk sağladığı tartışma konusu olur. Çünkü insan, silahını kendine çevirmiş durumdadır. Bu panik havası, insanı bireyselleşmeye iten en büyük etken olurken, koruma, sigorta etme, karantinaya alma dolayısı ile yalnızlaşma duygusunu beraberinde getirmiştir.

Günümüz teknolojisi yaşamı kolaylaştırırken bir taraftan da insanı saldırgan, bencil ve topluma yabancılaşmış hale dönüştürür. Bu resim bir taraftan gelişirken, bir taraftan da küçüldüğümüzü konu alır.

Ütopik bir mekan ve hayali silahlar yaratılmak istenmiştir. Çizgisel motifler ile devingenlik sağlamaya çalışılmıştır. Renkler şiddetli ve yoğun kullanılmış, bu şiddet biraz temanın ütopyaya ve teknoloji savaşlarına dayanmasından kaynaklanmıştır. Resmin altındaki mavi ve kırmızı lekelerle evren ve yaşam alanları yaratılmak istenmiştir. Gökyüzünden inen gri silahlar, insanlığın tehlikede olduğu ve teknoloji savaşlarına karşı olumlu ütopyalar geliştirilmesi gerektiği düşüncesi ile içsel bir duyarlılık anlatılmaya çalışılmıştır.

SONUÇ

Bu çalışma sürecinde kazanılmak istenen özgün tavır; ütopyaların, yaşamın döngüsü içerisinde, aklın, duyguların sınırsızlığı, düş gücü, emek ve doğanın enginliği ile somutlaşan bir sanatsal yaratıcılık olduğudur.

Yaşamın ütopyaları ve doğa gibi konular dizgesini tarihsel geçmişinde yoklamak, temayı malzeme ile birleştirmek, içeriğe kaynaklık eden sebeplere inmek, ütopya ile sentez yapmak resim serüvenini etkilemiş ve çalışmaya olan inancı, bağlılığı arttırmıştır. Çalışmalar daha bilinçli, araştırmacı ve sorgulayıcı olmayı sağlayıp, sezgileri, itkileri, merakı güçlendirmeye yönelik etkiler sağlamıştır. Bu inanç; araştırmacıyı hayata, düş gücüne, akla ve ideale bağlı, sıradanlıktan uzak, sorgucu bir sanatsal düşünme sürecine yöneltmiştir. Böylece; çalışma konusu mücadeleyi, içsel çözümleri, bireyselleşmeyi ve benlik duygusu kazanma konusunda mesafeleri aşmayı hızlandırmıştır.

Çalışmaların; geleceğe dönük, sanat yaşamı için engin bir kaynak olup, farklı teknikler ve malzemelerle kullanılarak oluşturulması istenen çalışmalara öncülük edeceği inancı gelişmiştir. Resimsel yaratıya, konunun kapsamlı oluşu çok fazla öge sunmuştur; ancak bu yoğunluk ve kavramın çok boyutluluğu zaman zaman sorunların çözümünü güçleştirmiştir. Bütün özgürlüğü içinde doğayı dilediğince yorumlamak yeni ütopyalar edinmek, yaşama olan bağlılığı arttırmış, birey olma, kendine özgü yasalar geliştirme ve bunu duyumsama duygusunu kazandırmıştır. Daha adaletli, barış dolu, özgür, etik değerlerle örülmüş, mutlu bir dünyanın hazzını aramak ve her dönemde olduğu gibi değişimi, gelişimi desteklemek, en temel amaç olmuştur.

Ütopya konusunun enginliğine dayanarak; zengin hayal dünyasına sahip olmanın ve bunun sınırsız ifade yollarının uygulamalarla ortaya koymanın bir yüksek lisans çalışması ile sınırlanamayacağı; geleceğe yönelik, uzun soluklu ve daima gereksinim duyulan bir araştırma konusu olacağı düşünülmüştür. Böylelikle, bu çalışmanın burada sonuçlanamayacağı, uzun vadede çalışmalara devam edilmesi gerektiği önemli bir hedef olarak planlanmıştır.

SÖZLÜK

Arkaik: Basit anlatım tarzı, hareketsiz, simetrik, katı ve geometrik biçimler.

Art Nouveau: 1960'da gerçeklerin sanatçı tarafından algılanmasında yeni yaklaşımların savunulduğu bir anlayışı temsil eden bir grup tarafından oluşturulmuş sanat akımıdır.

Graffito: Kuru sıva, seramik ya da taş yüzey üzerine sivri bir metal çubukla kazınarak yapılan çizgisel resim.

Hümanizma: İnsancılık, insanları sevme ülküsü, beşeriyetçilik.

Knossos: Girit'teki Antik Minos uygarlığının başkenti.

Konstrüktivizm: Rusya'da 1913'te ortaya çıkan bir sanat akımıdır. Sanatın modern teknolojinin biçimlerini ve süreçlerini yansıtmayı gerektirdiğini savunan Konstrüktivizm sanat konusundaki geleneksel yaklaşımları bir tarafa atmıştır.

Neo-plastizm: Mondrian (1872-1944) tarafından Kübizmden yararlanılarak bulunan bir görüş olup, dikey ve yatay çizgilerin dengelerinin arandığı ve ana renklerin kullanıldığı bir sanat hareketidir.

Primitif: İkel, gelişmemiş.

Ritüel: Dini bir inanç gibi benimsenmiş alışkanlık, kişilerce kutsallaştırılmış davranışlar, biçimler, davranış biçimleri temalar.

Sfumato: İtalyanca fumo (duman) sözcüğünden türemiş olan bu terim, tonların ya da renklerin birbiri içinde eriyerek "sisli" bir etki yaratmasını tanımlar.

Süprematizm: Malevich (1878-1935) tarafından başlatılan soyut sanat hareketidir.

Ütopya: 1- Geliştirilmesi imkansız tasarı veya düşünce.

2- Tasarlayıcısı için bir ideal ya da karşı-ideali temsil eden, düşünsel ve tutarlı toplum tasarısı.

KAYNAKÇA

ARTAUD Antonin, Van Gogh, (Çev. Ahmet Soysal), Nisan Yayınları, İstanbul, 1991

BACON Francis, Yeni Atlantis, (Çev. Hamit Dereli), Cumhuriyet Gazetesi Yayını, 1999

BATUR Enis, Estetik Ütopya, İstanbul, B/F/S Yayıncılık, 1987

BATUR Enis, Modernizmin Serüveni, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2000

CAMPENELLA Tommaso, Güneş Ülkesi, (Çev. Veysel Atayman) Bordo Siyah Klasik Yayınlar, İstanbul, 2004

CEMAL Ahmet , Sanat Üzerine Denemeler, Can Yayınları, İstanbul, 2000

CERVANTES Miguel De, Don Kişot, (Çev. Ali Çankırılı), Timaş Yayınları, İstanbul, 2003

DELEUZE Gilles, Kant Üzerine Dört Ders, (Çev. ulus_baker@korotonomedia) Öteki Yayınevi, Ankara, 2000

ERGÜVEN Mehmet, Yoruma Doğru, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1992

EYÜBOĞLU Sabahattin, Sanat Üzerine Denemeler ve Eleştiriler, Cem Yayınları, İstanbul, 1997

FAUCHEREAU Serge, Mondrian And The Neo-Plasticist Utopia

- FREUD Sigmund, Totem ve Tabu II, (Çev. Niyazi Berkes), Cumhuriyet Gazetesi Yayını, 1998
- GIRAY Kıymet, Türkiye İş Bankası Resim Koleksiyonu, Kültür Yayınları, 1997
- GOMBRICH E.H, Sanatın Öyküsü, (Çev. Erol Erduran - Ömer Erduran), Remzi Kitabevi, Hong Kong, 1999
- KLEE Paul, Modern Sanat Üzerine, Altıncıyıkbeş Yayın, İstanbul, 2002
- KÜÇÜK Suat Hayri, Rh+Sanat, Aralık-Albüm, 2005
- LENOIR Beatrice, Sanat Yapıtı, (Çev. Aykut Derman), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2003
- LONDON, Jack Deniz Kurdu, (Çev. Osman Çakmakçı), Bordo Siyah Klasik Yayınlar, İstanbul, 2003
- LYNTON Norbert, Modern Sanatın Öyküsü, (Çev. Prof. Dr Cevat Çapan – Prof. Dr.Sadi Öziş), Remzi Kitabevi, Çin, 2004
- MAY Rollo, Yaratma Cesareti, (Çev. Alper Oysal), Metis Yayınları, İstanbul, 2003
- MORE Thomas, Ütopya, (Çev.Necmiye Uçansoy), Bordo Siyah Klasik Yayınlar, İstanbul, 2004
- NIETZSCHE Friedrich, Seçilmiş Düşünceler, (Çev. Samih Tiryakioğlu), Assos Yayınları, İstanbul, 2003

PİCON Antoine, MİCHELE Riot, BOUCHET Thomas, Ütopyalar Sözlüğü, Sel Yayıncılık, İstanbul, 2003

ROLOFF Bernhard, SEEBLEN Georg, Bilim Kurgu Sinemasının Tarihi ve Mitolojisi, Bilim Kurguda Ütopya, (Çev. Veysel Atayman- Sinemanın Temelleri I), 1995

SARTRE Jean Paul, Varoluşçuluk, (Çev. Asım Bezirci), Say Yayınevi, İstanbul, 2003

SUITS Bernard, Çekirge Oyun, Yaşam ve Ütopya, (Çev. Süha Sertabiboğlu), Renk Yayınevi, İstanbul, 1995

suhaertekin.com

TANSUĞ Sezer, Çağdaş Türk Sanatı İstanbul, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1993

TUNALI İsmail, Estetik İstanbul, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1998

TURANİ Adnan, Çağdaş Sanat Felsefesi, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2003

TURANİ Adnan, Dünya Sanat Tarihi, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2003

URGAN Mina, Edebiyatta Ütopya Kavramı ve Thomas More, Adam Yayınevi, İstanbul, 1984

VAN GOGH, Vincent Theo'ya Mektuplar, (Çev. Pınar Kür), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2004

VEZZOSI Alessandro, Leonardo, Art Utopia And Science, 1987

- VEZZOSI, Alessandro Leonardo Da Vinci- Evren Bilimi Ve Sanatı, (Çev. Nami Başer), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2003
- WEISS Peter, Direnmenin Estetiği, (Çev. ÇağlarTanyeri-Turgay Kurultay), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2005
- WHITE Michael, Leonardo İlk Bilgin, (Çev. Ahmet Aybars Çağlayan), İnkılap Yayınevi, İstanbul, 2001
- WILDE Oscar, Öyküler I, (Çev. Nurettin Sevin), Cumhuriyet Gazetesi Yayını 1999
- WORRINGER Wilhelm, Soyutlama ve Özdeşleyim, (Çev. İsmail Tunalı), Remzi Kitabevi, İstanbul, 1985
- YAĞANAK Eray, İnsan-Doğa İlişkisinin Etik Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, 1999

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Nagihan UYSAL
Doğum Yeri ve Tarihi : Samsun, 18.12.1980

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi :Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Öğrenimi :Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Resim Ana Sanat Dalı
Bildiği Yabancı Diller :İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri : -

İş Deneyimi

Stajlar : Öğretmenlik Stajları
Gülen Muharrem Pakoğlu İlköğretim Okulu ve Gazi Çiftliği Lisesi
Resim-İş Öğretmenliği (2000-20003)
Projeler : -
Çalıştığı Kurumlar : Cengiz Topel İlköğretim Okulu Boyabat -Sinop, Bayrak İlköğretim Okulu Gölbaşı -Ankara

İletişim

E- Posta Adresi :nagihan_koca@mynet.com.tr

Tarih : 05.06.2006